

OIL SPILL

Interreg
Baltic Sea Region

EUROPEAN
REGIONAL
DEVELOPMENT
FUND

ENHANCING OIL SPILL RESPONSE CAPABILITY IN THE BALTIC SEA REGION (OIL SPILL) PROJECT 2019-2021

GoA3.3 LOPPURAPORTTI

HYVÄRINEN HETA
SUOMEN PUNAINEN RISTI, KESKUSTOIMISTO, KOTIMAAN LINJA, VALMIUDEN YKSIKKÖ

21 joulukuuta 2021

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	3
2 HANKKEEN TAVOITTEET JA HANKEPARTNERIEN ROOLIT	4
2.1 Hankkeen tavoitteet	4
2.2 Hankepartnerien roolit	5
3 ÖLJYNTORJUNTA SUOMESSA	6
3.1 Öljyntorjunnan organisoituminen Suomessa	6
3.2 Vapaaehtoiset öljyntorjunnassa -hankkeet 2014-2018	6
3.3 Vapaaehtoiseen rantaöljyntorjuntaan liittyvät toimintamallit	7
3.3.1 Rantapuhdistuksesta ja öljyyntyneiden eläinten hoidosta vastaava (vapaaehtois)organisaatio	7
3.3.2 Järjestötoiminnan koordinaatio (Vapepan toimintamalli)	7
3.3.3 Toimintamalli vapaaehtoistoiminnan johtamiseen ja organisointiin öljyvahingon torjunnassa	8
3.3.4 Maakunnallinen yhteistoimintaprosessi	9
4 HANKKEEN TOTEUTUS JA TULOKSET	10
4.1 Koulutukset	10
4.1.1 Vapepan koulutusjärjestelmä	10
4.1.2 Vapaaehtoisille järjestetyt koulutukset	11
4.1.3 Järjestöjen henkilökunnalle järjestetyt koulutukset	11
4.1.4 Viranomaisille järjestetyt koulutukset	12
4.2 Harjoitukset	12
4.2.1 M/S Haveri, 2020	12
4.2.2 SPR:n Oulun piirin valmiusharjoitus	13
4.2.3 Vellamo 2021 -harjoitus	13
4.2.4 Balex Delta -harjoitus	14
4.3 Yhteistyöryhmät ja tapaamiset	15
4.4 Kansainväliset webinaarit ja kokoukset	16
4.5 Tavoitteiden ja alatavoitteiden saavuttaminen	19
4.6 Kohderyhmien tavoittaminen	20
5 MATERIAALIT JA VIESTINTÄ.....	22
6 HAVAINTOJA JA SUOSITUKSET.....	23
6.1 Viranomaisten tarpeiden ja niihin sopivien toimijoiden tunnistaminen	23
6.2 Järjestöjen tarjoaman avun tunnettuuden lisääminen	23
6.3 Järjestöjen tarjoaman avun koordinointi	23
6.4 Ympäristövahingon suorituskyky- ja tehtäväkorttien laatiminen	24
6.5 Yhteisen koulutus- ja harjoitussuunnitelman luominen	24
6.6 Kolmannen sektorin osallisuuden varmistaminen harjoituksissa	24
6.7 Onnistuneen vapaaehtoiskokemuksen tarjoaminen	25
6.8 Vapaaehtoisten johtamistoiminnan sujuvoittaminen	26
7 YHTEENVETO: MITÄ HANKKEEN JÄLKEEN?	27
Liite 1	28
Liite 2	29

1 JOHDANTO

Rantaöljyntorjunta on usein haasteellisempaa ja monimutkaisempaa kuin öljyntorjunta avomerellä. Öljyntorjuntaoperaatio on pitkäkestoinen ja siinä on mukana useita eri toimijoita. Viranomaisten omat resurssit eivät välttämättä riitä, vaan avuksi tarvitaan vapaaehtoisia. Viranomaisten ja muiden toimijoiden, kuten järjestöjen, välinen roolitus on kuitenkin usein epäselvää. On tärkeää, että öljyntyneellä alueella ei aiheuteta lisävahinkoja eivätkä toimijat myöskään loukkaa itseään. Hyvä varautuminen öljyonnettomuuteen ja tehokas toiminta itse onnettomuustilanteessa saavutetaan yhteisen keskustelun, perehdyttämisen, koulutusten ja harjoitusten avulla. Sama koskee myös muita laaja-alaisia ja pitkäkestoisia onnettomuustilanteita.

[Enhancing Oil Spill Response Capability in the Baltic Sea Region \(OIL SPILL\) 2019-2021 -hanke](#) oli [Turun yliopiston](#) koordinoima ja Euroopan Unionin [Interreg Baltic Sea Region -ohjelman](#) rahoittama. Siinä oli mukana 13 hankepartneria kuudesta Itämeren alueen valtiosta: Suomesta, Ruotsista, Tanskasta, Virosta, Latviasta ja Liettuasta. Hankkeen seitsemän liitännäispartneria olivat Suomesta, Latviasta, Saksasta, Norjasta ja Virosta. Joukkoon kuului yliopistoja, ministeriöitä, pelastusviranomaisia ja järjestöjä. Suomesta mukana olivat SPR:n ja Turun yliopiston lisäksi [Varsinais-Suomen pelastuslaitos](#), [Neste Oyj](#) ja [Suomen ympäristökeskus SYKE](#) sekä liitännäispartnerineina [WWF Suomi](#) ja [Suomen Palopölyliitto](#).

Hankkeen tavoitteena oli vahvistaa Itämeren alueen öljyntorjuntavalmiutta parantamalla mukana olevien toimijoiden (yliopistot, viranomaiset, ministeriöt ja järjestöt) yhteistyörakenteita, toimintatapoja ja taitoja. Hankkeessa keskeistä oli luoda toimintamallit sekä viranomaisten ja vapaaehtoisten välille että toimijoiden sisäiseen työnjakoon. Hanke pyrki tukemaan ja edistämään tätä yhteistyötä öljyntorjunnassa.

Vilkkaan laivaliikenteen ruuhkauttamalla, herkillä Itämerellä varaudutaan jopa 30 000 tonnin öljyvahinkoon, mikä tapahtuessaan vaatisi valtavasti henkilöstö- ja materiaaliresursseja sekä kansainvälistä yhteistyötä. Tämän vuoksi on tärkeää oppia toisiltamme, kerätä hyviä käytäntöjä, kouluttautua ja harjoitella yhdessä, jotta olemme paremmin valmiudessa sekä kansallisesti että kansainvälisesti, jos laajaa-alainen öljyvahinko tapahtuu. OIL SPILL -hanke antoi tähän koronapandemiasta huolimatta hyvät mahdollisuudet ja tuen. Työtä toki tehtiin aiheen parissa jo ennen hanketta ja se jatkuu myös hankkeen jälkeen.

Tämä loppuraportti käsittelee OIL SPILL -hankkeen tavoitteita, toteutusta, tuloksia ja johtopäätöksiä yhden hankepartnerin, [Suomen Punaisen Ristin](#) (jatkossa SPR) näkökulmasta. Suositukset ovat kirjoittajan omia.

Haluan kiittää kaikkia hankepartnereita, kollegoja, hankkeen asiantuntijaryhmän jäseniä sekä vapaaehtoisia hyvästä yhteistyöstä hankkeen aikana.

Helsingissä 21.12.2021
Heta Hyvärinen,
hankesuunnittelija,
Suomen Punainen Risti

2 HANKKEEN TAVOITTEET JA HANKEPARTNERIEN ROOLIT

2.1 HANKKEEN TAVOITTEET

Hankkeen yhteisenä tavoitteena oli parantaa varautumista öljyonnettomuuksiin Itämeren alueella. Tähän pyrittiin vahvistamalla yhteistyötä ja selventämällä eri toimijoiden rooleja alueen öljyntorjuntaoperaatioissa. Hankkeen pilottialueena toimi Varsinais-Suomi.

SPR:n osalta *hankkeen tavoitteet pilottialueella* oli kirjattu hankesuunnitelmaan seuraavasti:

Kansallisen (ja kansainvälisen) koulutusmallin rakentaminen sekä relevantit koulutukset ja muut opetukselliset tilaisuudet: Hankkeen pilottialueella Varsinais-Suomessa toteutetaan harjoitusten sarja, jossa on yhteiset tavoitteet ja intressit viranomaisten ja järjestöjen välillä. Yksityiskohtainen aikataulu laaditaan yhdessä muiden hankepartnerien kanssa ensimmäisen hankeperiodin aikana. Hankepartnerit toimivat Group of Activities (GoA) 3.3:n alla joko aktiivisina osallistujina tai tarkkailijoina ja omien alueidensa asiantuntijoina. Hyviä käytäntöjä jaetaan partnerimaiden välillä Itämeren alueella.

Lisäksi hankesuunnitelmaan on kirjattu seuraavat tavoitteet:

- rantapuhdistukseen ja sen tukitoimiin soveltuvien vapaaehtoisten määrän kasvattaminen
- toimiva vapaaehtoisten johtoryhmä, jonka jäsenet ovat tuntevat roolinsa ja toistensa toimintatavat
- järjestöjen henkilökunta, jonka tehtäviin kuuluu rantapuhdistuksen johtaminen, on koulutettu ja harjoitellut käytännössä rantapuhdistusoperaation käynnistystä ja johtamista
- pilottialueella saatujen kokemusten ja hyvien käytäntöjen jakaminen muille Itämeren alueille sekä toimintamallin sekä koulutusjärjestelmän jakaminen ja esittely relevanteille sidosryhmille (järjestöt, viranomaiset, ministeriöt jne.) Itämeren alueella

Tavoitteiden toteutumista käsitellään tämän raportin luvussa 4.

Timeframe for Group of Activities	Contracting phase	Periods					Closure phase
		1	2	3	4	5	
WP 1 Project Management and Administration							
A1.1 Project Administration	Preparation work	Activities	Activities	Activities	Activities	Activities	Activities
A1.2 Financial management	Preparation work	Activities	Activities	Activities	Activities	Activities	Activities
A1.3 Communication	Preparation work	Activities	Activities	Activities	Activities	Activities	Activities
WP2 Horizontal & Vertical Cross-Border cooperation							
A2.1. Institutional and organisational cooperation	Preparation work	Activities	Activities	Activities	Activities	Activities	No time reserved
A2.2. Legal and liability issues	Preparation work	Activities	Activities	Activities	Activities	Activities	No time reserved
WP3 Joint Exercises & Educational cooperation							
A3.1 Exercise execution & staff exchange	Preparation work	Preparation work	Activities	Activities	Activities	Activities	No time reserved
A3.2 Dissemination of state-of-the-art technologies	Preparation work	Preparation work	Preparation work	Activities	Activities	Activities	No time reserved
A3.3 NGO educational activities in cooperation with CA's	Preparation work	Preparation work	Activities	Activities	Activities	Activities	No time reserved
A3.4 Maritime simulation training	Preparation work	Preparation work	Activities	Activities	Activities	Activities	No time reserved

■ Activities
■ Preparation work
■ No time reserved

Kuva 1. Hankepartnerien välinen työnjako.

2.2 HANKEPARTNERIEN ROOLIT

Hanke jakautui kolmeen työpakettiin (kuva 1). Työpaketista 1 eli koko hankkeen hallinnosta ja taloudesta vastasi Turun yliopisto, rajat ylittävään yhteistyöhön keskittyneestä työpaketista 2 vastasi [Viron ympäristöministeriö](#) sekä koulutuksiin ja harjoituksiin painottuneesta työpaketista 3 Varsinais-Suomen pelastuslaitos.

SPR koordinoi hankkeessa työpaketti 3:n alaista GoA 3.3:sta eli kolmannen sektorin koulutus- ja harjoitustoimintaa yhteistyössä viranomaisten kanssa. Sen tavoitteena oli vahvistaa viranomaisten ja järjestöjen välistä yhteistyötä rantaöljyntorjunnassa hankkeeseen osallistuvissa maissa. SPR:lle erityisen keskeisiä yhteistyökumppaneita hankkeessa olivat Varsinais-Suomen pelastuslaitos, Danish Civil Protection League (DCPL), Liettuan Punainen Risti, WWF Suomi ja Estonian Fund for Nature (ELF).

SPR:n koordinoiman [Vapaaehtoisten pelastuspalvelun \(Vapepan\)](#) alla pilottialueella toimii öljyntorjunnan yhteistyöryhmä, jonka tehtävänä hankkeessa oli jalkauttaa käytäntöön vi-

ranomaisten ja vapaaehtoisten väliseen yhteistyöhön laadittu toimintamalli. Malli on esitelty [Vapaaehtoisten johtaminen ja organisointi öljyvahingon torjunnassa -oppaassa](#), joten se kuvataan vain lyhyesti tämän raportin luvussa 3.3.3.

Mallin jalkauttamisen vaiheet on kuvattu hankesuunnitelmassa seuraavasti:

- 1.) Järjestöt ja viranomaiset sopivat yhteistyössä eri toimijoiden roolit ja tehtävät ja miten hankkeen tavoitteisiin päästään.
- 2.) Vapaaehtoisten johtamisen tasoja ja osamisvaatimuksia selkiytetään rantaöljyntorjunnassa.
- 3.) Koulutusta järjestetään a) vapaaehtoisille heidän tehtäviinsä b) järjestöjen henkilökunnalle rantaöljyntorjuntaan ja vapaaehtoisten johtamiseen sekä c) viranomaisille toimintamalliin liittyen.

Kuva 2. Hankkeen kohderyhminä toimivat vapaaehtoiset, järjestöjen henkilökunta ja viranomaiset, joilta toivottiin aktiivista osallistumista sekä hankkeen toimintoihin että niiden suunnitteluun.

3 ÖLJYNTORJUNTA SUOMESSA

3.1 ÖLJYNTORJUNNAN ORGANISOITUMINEN SUOMESSA

Suomessa tapahtuu vuosittain noin 2 000 öljyvahinkoa, joista suurimmassa osassa maa-alueelle pääsee pieni määrä öljyä. Laajan öljyonnettomuuden riski on kuitenkin todellinen erityisesti merialueilla, mutta onnettomuus on mahdollinen myös sisävesillä. Pahimmillaan rantaa voi liikaantua satoja kilometrejä ja öljyyntyneiden lintujen ja muiden eläinten määrä saattaa nousta tuhansiin, jopa kymmeneen tuhansiin yksilöihin.

Merellisten ympäristövahinkojen torjuntaan osallistuu useita eri toimijoita. Kulloisiinkin torjuntatoimiin osallistuvien viranomaisten määrä vaihtelee onnettomuuden paikan ja laajuuden mukaan. Suomessa merellisten öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan yleinen ohjaus, seuranta ja kehittäminen kuuluu [sisäministeriölle](#). Käytännössä [Rajavartiolaitos](#) huolehtii riittävän torjuntavalmiuden hankkimisesta ja ylläpidosta, sekä alan ammatillisesta jatko- ja täydennyskoulutuksesta.

Jos ympäristövahinko tapahtuu avomerellä Suomen talousvyöhykkeellä tai aluevesillä, Rajavartiolaitos vastaa torjunnan johtamisesta. Mikäli vahinko sattuu lähempänä rantaa, tai on lähtöisin rannalla olevasta rakennelmasta, on pelastuslaitos johtovastuussa. Johtovastuun raja on sovittu tarkemmin merivartiostojen ja alueellisten pelastuslaitosten yhteisissä suunnitelmissa. Ahvenanmaalla ympäristövahinkojen torjunnasta vastaa [Ahvenanmaan maakuntahallitus](#).

Muita ympäristövahinkojen torjuntaan osallistuvia toimijoita ovat esimerkiksi [Puolustusvoimat](#), SYKE, [Liikenne- ja viestintävirasto Traficom](#), [Metsähallitus](#), [ELY-keskukset](#), sekä yksityiset yritykset, joiden kanssa Rajavartiolaitos on tehnyt palvelusopimuksen. Lisäksi vapaaehtoisilla toimijoilla on tärkeä rooli. Laajan öljy- tai aluskemikaalivahingon torjunta edellyttää myös kansainvälistä yhteistyötä. Yhteistyöstä on sovittu kansainvälisillä sopimuksilla.

Ympäristövahingosta kärsinyt alue saattaa vaatia pitkäkestoisia ennallistamistoimia. Tätä jäl-

kitorjuntaa johtavat kunnat. ELY-keskus ohjaa ja sovittaa yhteen jälkitorjuntatoimia, mikäli toiminta ulottuu usean kunnan alueelle.

Ympäristöministeriön asettama öljyntorjunnan neuvottelukunta toimi 1.11.2014-31.12.2018 välisenä aikana. Vuoden 2019 alusta öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan ylin johto, ohjaus ja valvonta sekä torjunnan valtakunnallinen järjestäminen siirtyi ympäristöministeriöstä sisäministeriöön. Sisäministeriö asetti 15.1.2021 öljy- ja aluskemikaalivahinkojen valtakunnallisen neuvottelukunnan, jossa on edustus 20 eri organisaatiosta, mukaan lukien SPR ja WWF Suomi. Neuvottelukunnan toimikausi ulottuu vuoden 2023 loppuun. Pääministeri Sanna Marinin [hallitusohjelman](#) mukaan pelastustoimi siirretään kuntien vastuulta (maakuntien) hyvinvointialueiden järjestettäväksi vuoden 2023 alusta ja pelastuslain kokonaisuudistus astuu voimaan vuoden 2024 alusta. Sekä neuvottelukunta että uudistus ohjaavat öljyntorjunnan organisoitumista tulevaisuudessa.

3.2 VAPAAEHTOISET ÖLJYNTORJUNNASSA -HANKKEET 2014-2018

Reijo Rautauoman säätiön rahoittamissa Vapaaehtoiset öljyntorjunnassa -hankkeissa vuosina 2014-2018 valmisteltiin kansallisesti vapaaehtoisten toimintamalleja, koulutusta ja yhteistyötä Suomessa. Vapaaehtoisten osallistuminen öljyntorjuntaan -kehittämishanke (1. vaihe) toteutettiin vuosina 2014-2015 laajassa yhteistyössä eri viranomaisten ja järjestöjen kesken ja sitä koordinoi [Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK](#). Lähtökohtana oli havainto, että laaja-alaisessa öljyonnettomuudessa viranomaiset tarvitsevat vapaaehtoisia avukseen, mutta käytännön tasolla vapaaehtoisten käyttöön on varauduttu huonosti. Niinpä hankkeessa haluttiin edistää vapaaehtoisten mahdollisuuksia toimia öljyvahingon torjuntaoperaation eri tehtävissä.

Ensimmäisen vaiheen tuloksina saatiin aikaan kuusi (6) vapaaehtoisten öljyntorjuntavalmiutta kuvaavaa ja ohjaavaa opasta ja selvitystä. Ohjeet ovat luettavissa [SPEK:n sivuilla](#) ja hankkeen aikana luodulla [Vapaaehtoiset öljyntorjunnassa -sivuilla](#). Ensimmäisen vaiheen tärkeimpänä tuloksena voidaan pitää *yhteisten toimintamallien luomista ja vapaaehtoisten öljyntorjuntavalmiuden kehityksen käynnistymistä*. Kansainvälisestäkin vertailtuna hankkeen tuottama materiaali on edistysellistä.

Jatkohanke (2. vaihe) toteutettiin vuosina 2016-2018 ja sitä koordinoi SPR. Jatkohankkeen tarkoituksena oli viedä hankkeen ensimmäisessä vaiheessa tuotetut materiaalit ja toimintamalli osaksi Vapepan toimintaa viranomaisten tueksi öljyonnettomuuksissa ja muissa vapaaehtoisvoimia vaativissa ympäristöonnettomuuksissa.

3.3 VAPAAEHTOISEEN RANTAÖLJYNTORJUNTAAN LIITTYVÄT TOIMINTAMALLIT

3.3.1 Rantapuhdistuksesta ja öljyntyneiden eläinten hoidosta vastaava (vapaaehtois)organisaatio

WWF Suomi on luonut rantapuhdistuksen toimintamallin (öljyntorjuntajoukot), ja sen kautta on mahdollista saada koulutettuja vapaaehtoisia rantapuhdistajia viranomaisen avuksi. Tämä malli toimii perustana järjestöjen osallistumiselle, joten se on suositeltava lähtökohta niissä maissa, joissa viranomaiset toivovat järjestöjen apua rantapuhdistukseen. WWF järjestää vapaaehtoisille öljyntorjunnan perus- ja ryhmäjohtajakoulutusta sekä täydentävää koulutusta johtamiseen ja viestitoimintaan. Koulutuksiin sisältyy käytännön harjoittelua rannalla ja vapaaehtoisilla on mahdollisuus osallistua WWF:n omiin sekä viranomaisten ja muiden järjestöjen kanssa yhteisiin harjoituksiin (kuva 3).

WWF:n öljyntorjuntajoukkojen mallia ja materiaaleja oli jo ennen OIL SPILL -hanketta viety Suomesta hankkeessa mukana olevista maista Vieroon (ELF). Vapaaehtoisten oma osaaminen on oltava ensin kunnossa, jotta apua voidaan tarjota viranomaisille luotettavasti ja turvallisesti. Jos

Kuva 3. Vapaaehtoiset öljyntorjunnassa -hankkeen aikana toteutettiin harjoitus Hangon Syndaleniissa vuonna 2018.

Kuva: Joonas Brandt, SPR

vapaaehtoisten tarjoamaa apua halutaan hyödyntää rantaöljyntorjunnassa, joko asiantunteva ympäristöjärjestö tai viranomainen hoitaa vapaaehtoisten kouluttamisen, harjoittelun ja varustamisen sekä huolehtii heidän korvauksistaan, johtamisestaan ja tukitoiminnoistaan harjoituksissa ja tositilanteissa. Pääasia on, että joku osaava taho ottaa vastuun vapaaehtoisista, koska muuten on vaarana ajautuminen kaaokseen ja kouluttamattomat auttajat voivat aiheuttaa lisävahinkoa onnettomuusalueella.

3.3.2 Järjestötoiminnan koordinaatio (Vapepan toimintamalli)

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu (Vapepa) on 54 järjestön tai muun yhteistyötahon verkosto, jonka hälytysryhmät tukevat viranomaisia onnettomuuksissa ja muissa kriisitilanteissa Suomessa. WWF Suomi on osa verkostoa. Useimmiten Vapepa hälytetään kadonneen ihmisen etsintään, mutta vapaaehtoisia tarvitaan myös esimerkiksi antamaan henkistä tukea, ohjaamaan liikennettä ja auttamaan evakuoinneissa. Auttajat toimivat maalla, vesialueilla ja ilmassa.

Vapepa-verkoston toiminta on:

- Vapaaehtoista
- Viranomaista tukevaa
- Pyyteetöntä
- Organisoitua
- Koulutettua kansalaistoimintaa

Vapepa-järjestöt toimivat yhdessä, jotta jokaisen järjestön osaaminen pystytään hälytystilanteessa hyödyntämään hädässä olevan ihmisen auttamiseksi. Hälytystilanteessa vapaaehtoiset johtavat omaa toimintaansa.

Vapepan toimintaan voi tulla mukaan jokainen, joka haluaa auttaa muita käytännönläheisellä tavalla. Vapepan jäsenjärjestöt järjestävät koulutuksen kaikille vapaaehtoisille. Järjestöt myös varustavat omat vapaaehtoisensa. Vuonna 1964 perustetussa Vapepassa toimii ympäri Suomen yhteensä noin 11 000 vapaaehtoista yli 1000 hälytysryhmässä.

SPR toimii Vapepan yhteysjärjestönä ja koordinoi Vapepan toimintaa yleisen pelastuspalvelutoiminnan osalta. [Suomen Meripelastusseura](#) koordinoi vapaaehtoista meripelastustoimintaa ja [Suomen Lentopelastusseura](#) vapaaehtoista lentopelastustoimintaa. SPR:n piireissä (12 kpl) Vapepa-valmiutta ylläpitävät valmiuspäälliköt, joiden osallistaminen ja aktiivisuus ovat olleet keskeisessä roolissa sekä tässä että aiemmissa hankkeissa.

Vapepa-järjestöjen yhteistyöverkosto on hyvä ja toimiva ympäristö järjestöjen välisen yhteistyön kehittämiseen. Alun perin etsintään perustettu Vapepa-verkosto on laajentanut toimintaansa pikkujalaa muillekin toimialueille. Vapaaehtoiset öljyntorjunnassa -hankkeessa onnistuttiin määrätietoisesti hivuttamaan öljyntorjunnan yhteistoimintamuotoa ja malleja osaksi verkoston auttamisvalmiutta.

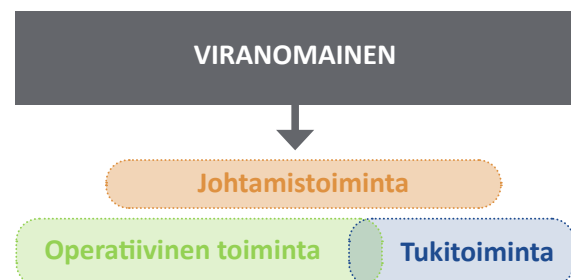
Vapaaehtoiset öljyntorjunnassa -hankkeen ensimmäisessä vaiheessa havaittiin, että järjestöjen keskinäistä koordinaatiota on kehitettävä ja että paikallistason valmiuden kehittäminen tarvitsee tuekseen alueellista ja valtakunnallista järjestöjen keskinäistä yhteistoimintaa. Ympäristövahingontorjunta oli jo aikaisemminkin

ollut Vapepan toimintamuoto ja Vapaaehtoiset öljyntorjunnassa -hankkeen ensimmäisen vaiheen aikana tätä kirjausta tarkennettiin Vapepan keskustoimikunnassa. Vapepan kaltainen toimintamalli on ainutlaatuinen ja mahdollistaa eri toimialueiden vapaaehtoisten osaajien tuomisen yhteen onnettomuustilanteessa.

3.3.3 Toimintamalli vapaaehtoistoiminnan johtamiseen ja organisointiin öljyvahingon torjunnassa

[Vapaaehtoisten johtaminen ja organisointi öljyvahingon torjunnassa -oppaassa](#) kuvataan vapaaehtoisten käyttöä torjuntaviranomaisen johtamana öljyvahingon torjunnassa. Lyhyesti kuvattuna mallissa on kyse siitä, että vapaaehtoiset voivat toimia viranomaisen pyynnöstä seuraavilla tehtäväalueilla: operatiivinen toiminta, tukitoiminta ja johtamistoiminta. Vapaaehtoistoiminnan johtamisen periaatteen mukaisesti viranomainen johtaa aina toimintaa, mutta vapaaehtoisorganisaatio voi johtaa omaa operatiivista toimintaansa ja tukitoimintaa itsenäisesti (kuva 4).

Malli on skaalautuva eli tilanteen laajuudesta riippuen tarvitaan eri määrät vapaaehtoisia erilaisiin tehtäviin. Vapaaehtoiset hälytetään ja johdetaan Vapepan normaalin toimintamekanismin mukaisesti. Malli soveltuu siis öljyntorjunnan lisäksi muihinkin laajoihin ja pitkäkestoisiin tilanteisiin, joissa tarvitaan paljon vapaaehtoisia. Jokainen voi tutustua malliin lukemalla oppaan erikseen ja sitä on jaettu hankkeen aikana, joten mallia ei kuvata tässä loppuraportissa tarkemmin.

Kuva 4. Vapaaehtoistoiminnan johtamisen periaate.

3.3.4 Maakunnallinen yhteistoimintaprosessi

Viranomaisten ja järjestöjen yhteinen säännöllisesti kokoontuva ryhmä tai toimikunta on osoittautunut välttämättömäksi asioiden eteenpäinviemiselle. Suomessa todettiin Vapaaehtoiset öljyntorjunnassa -hankkeen toisen vaiheen aikana, että tarvittiin omat maakunnalliset öljyntorjuntaryhmät.

Yhteistoiminnan mallit hieman vaihtelevat alueittain, mutta pääperiaate on kaikkialla sama. Vapepan maakunnalliset öljyntorjunnan yhteistyöryhmät ovat yhteistyön perustana ja SPR:n valmiuspäälliköt toimivat yhteyshenkilöinä pelastuslaitosten ja vapaaehtoisten välillä. OIL SPILL -hankkeessa keskityttiin erityisesti piilottialueella Varsinais-Suomessa toimivaan yhteistyöryhmään, joka oli perustettu jo edellisen hankkeen aikana. Myös Vapepan Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun öljyntorjunnan yhteistyöryhmä oli aktiivisesti mukana hankkeessa ja Satakunnassa aloitettiin alueellisen ryhmän aktivoiminen uudelleen hankkeen aikana. Hankkeet ovat tärkeä tuki näille ryhmille, mutta toiminnan pitäisi jatkua myös hankkeiden päättyttyä osana perustoimintaa.

4 HANKKEEN TOTEUTUS JA TULOKSET

Liitteeseen 1 on kerätty kaikki aktiviteetit, joiden suunnittelusta ja toteutuksesta SPR vastasi tai joissa se oli mukana hankkeen aikana, sekä näiden osallistujamäärät kohderyhmittäin. Tässä ei raportoida WWF:n vapaaehtoisille järjestämiä rantaöljyntorjunnan perus- ja ryhmänjohtajakursseja eikä täydennyskoulutuksena tarjoamia syväjohtamisen koulutusta tai viestikoulutusta. Raportissa ei myöskään ole mukana muiden hankepartnerien järjestämiä tilaisuuksia, vaikka SPR:n hankesuunnittelija osallistui näihin.

SPR järjesti tai oli mukana järjestämässä hankkeen aikana yhteensä 11 koulutusta, neljä harjoitusta, 32 tapaamista ja 14 kansainvälistä webinaaria tai kokousta, jotka liittyivät öljyntorjuntaan. Näissä kaikissa toteutusmuodoissa lisättiin yhteistä ymmärrystä järjestöjen ja viranomaisten välillä tai kasvatettiin hankkeen kohderyhmien määrää ja valmiutta toimia laajoissa ja pitkäkestoisissa onnettomuustilanteissa. Tämä tapahtui hankesuunnitelman mukaisesti viemällä öljyntorjuntaan kehitettyä toimintamallia kansallisesti muillekin toimialueille ja tekemällä sitä tunnetuksi myös kansainvälisesti.

Yhteiset osaamistavoitteet ja ymmärrys Vapepan toiminnasta helpottavat yhteisessä operaatiossa toimimista, mikä tukee roolien selkeytystä hankkeen tavoitteiden mukaisesti. Vapepalle luotiin ryhmänjohtajakoulutus, jotta eri järjestöjen ryhmänjohtajien osaaminen vastaisi paremmin toisiaan ja toimiminen yhdessä olisi helpompaa. Ottamalla laajojen ja pitkäkestoisten onnettomuustilanteiden johtaminen osaksi

Vapepan koulutus uudistusta saatiin hanke linkittymään paremmin Vapepan koulutustoimintaan, mikä luo paremmat mahdollisuudet työn jatkumiselle hankkeen jälkeen. WWF:n kouluttajakoulutuksen suunnittelussa puolestaan hyödynnettiin SPR:n kokemusta ja kontakteja ja näin jaettiin hyviä käytäntöjä myös kansallisesti hankepartnerien kesken.

4.1 KOULUTUKSET

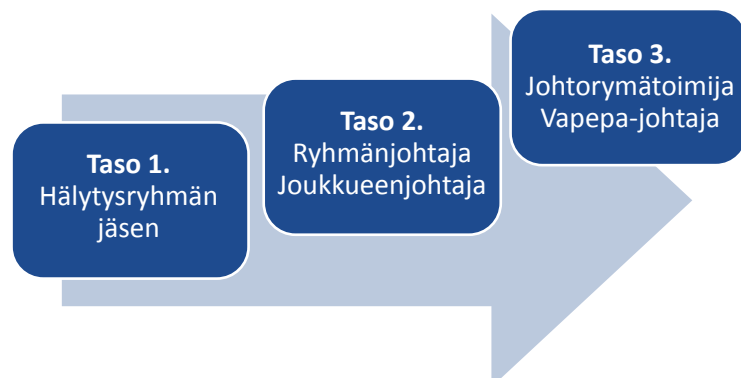
4.1.1 Vapepan koulutusjärjestelmä

Vapepan koulutus uudistus on ollut hankkeen kannalta olennainen mahdollisuus toimintamallin jalkauttamiseen. Uudistukseen liittyen Vapepan keskustoimikunta hyväksyi *koulutustoimintaohjeen* syksyllä 2020. Koulutustoimintaohje ohjaa Vapepan järjestöverkostossa tapahtuvaa yhteistä koulutusta. Sen tavoitteena on yhdenmukaiset tavat toimia paljon vapaaehtoisia vaativissa viranomaisten auttamistilanteissa ja varmistaa laadukkaan koulutuksen tarjoaminen kaikille verkoston toimijoille.

Yleisen Vapaaehtoisen pelastuspalvelun koulutusjärjestelmä rakentuu kolmitasoisesti (kuva 5):

- 1.) paikallinen ja alueellinen perus- ja jatkokoulutus.
- 2.) alueellinen ryhmänjohtaja- ja joukkueenjohtajakoulutus.
- 3.) valtakunnallinen johtoryhmätoimija- ja Vapepa-johtajakoulutus.

Kuva 5. Vapepan koulutusjärjestelmän tasot.

Näiden Vapepa-verkoston yhteisten koulutusten koordinaatiosta, sisällöstä ja kouluttajakoulutuksesta vastaa SPR, joka tuottaa sisällöt yhteistyössä asiantuntijajärjestöjen kanssa.

Lentopelastustoiminnan koulutuksen koordinaatiosta vastaa Suomen Lentopelastusseura. Meri- ja järvipelastustoimintaan liittyvästä koulutuksesta vastaa Suomen Meripelastusseura. Sukeltajaliitto puolestaan on määritellyt lähtötasot vedenalaisen etsinnän kurseille.

OIL SPILL -hankkeessa suunniteltiin, kehitettiin ja järjestettiin koulutuksia kaikilla tasoilla toimiville vapaaehtoisille.

Jokaiseen Vapepan hälytysryhmien koulutustoimintaohjeessa esiteltiin koulutuksiin on tehty tai ollaan tekemässä:

- Opintojaksomalli, joka sisältää koulutuksen perustiedot Opintokeskus Siviksen mallin mukaisesti.
- Kouluttajan nuotit, jotka antavat yhden yhtenäisen mallin koulutuksen toteutuksesta kouluttajalle.
- Koulutuksen diaesitys tai harjoitusmateriaalit, joita kouluttaja voi halutessaan muokata tarpeen mukaan.

4.1.2 Vapaaehtoisille järjestetyt koulutukset

Vapaaehtoisille järjestettiin osana hanketta Suomessa Vapepan peruskurssi, kaksi Vapepan ryhmänjohtajakoulutusta, kaksi Vapepan [joukkueenjohtajakoulutusta](#), Vapepa-johtajien täydennyskoulutus ja Vapepan ryhmänjohtajakoulutuksen kouluttajakoulutus. Erikseen WWF:n vapaaehtoisille suunniteltiin ja järjestettiin hankkeen puitteissa [kouluttajakoulutus](#), Teams-koulutus ja Vapepan peruskurssi. 11 koulutuksesta 10 oli siis suunnattu vapaaehtoisille. Lisäksi WWF järjesti rantaöljyntorjunnan perus- ja ryhmänjohtajakoulutuksia, joiden kehittämisessä SPR oli mukana.

Kaikki edellä mainitut koulutukset järjestettiin verkossa, ensimmäisen hankevuoden (2019) koulutuksia lukuun ottamatta, jolloin WWF:n öljyntorjuntakoulutukset ja toinen joukkueenjohtajakurssista toteutuivat vielä normaalis-

ti lähiopetuksena. WWF:n rantaöljyntorjunnan ryhmänjohtajakurssi toteutui pitkän tauon jälkeen syksyllä 2021: uudistettu teoriaosuus pidettiin verkossa ja harjoituspäivä lähiopetuksena Helsingissä.

Vapepan ryhmänjohtajakoulutus pilotoitiin WWF Suomen ja Suomen Palveluskoiraliiton kanssa (erikseen) kevättalvella 2021 ja valmiuskouluttajille tähän liittyvä kouluttajakoulutus syksyllä 2021. Kumpikin koulutus oli täysin uusi, kuten WWF:n kouluttajakoulutuskin. Vapaaehtoiset kouluttajat saivat koulutuksista eväät näiden kurssien kouluttajana toimimiseen verkossa. Kouluttajat tarvitsivat ja saivat uudessa tilanteessa myös lisätukea verkkotyökalujen käyttöön: WWF:n vapaaehtoisille tarjottiin erikseen koulutus Teamsin käyttöön kouluttajana ja Vapepan ryhmänjohtajakoulutuksen kouluttajakoulutuksen yhteydessä testattiin samalla SPR:ssä pilotoitavana olevaan ItsLearning -verkkokooppimisolustaa.

Koska vapaaehtoistoiminnan johtaja voi olla myös vapaaehtoinen, *Vapepa-johtajille* järjestettiin helmi-maaliskuussa 2021 kaksi päivän mittaista *täydennyskoulutusta* laajoista ja pitkäkestoisista auttamistilanteista, keskittyen öljyntorjuntaan (kuva 6).

4.1.3 Järjestöjen henkilökunnalle järjestetyt koulutukset

Järjestöjen henkilökunnalle järjestettiin joulukuussa 2020 puoli päivää kestänyt *öljyntorjuntavalmiuden verkkokoulutus*. Tilaisuus oli suunnattu ensisijaisesti SPR:n ja muiden pelastuspalvelujärjestöjen operatiivisesta valmius-toiminnasta vastaaville henkilöille, joiden on osattava käynnistää öljyntorjuntaoperaation vapaaehtoistoiminta alueellaan oman järjestönsä osalta viranomaisen pyynnöstä.

Vapaaehtoistoiminnan johtaja laajassa alueellisessa öljyonnettomuudessa on SPR:n valmiuspäällikkö tai Vapepa-johtaja, joilla on ennestään vankka kokemus alueellisen tai paikallisen avustusoopperaation käynnistämisestä ja johtamisesta. Mikäli vapaaehtoistoiminnan johtajalla ei ole substanssiosaamista öljyntorjunnasta, hänellä tulee olla asiantuntija käytettävissään.

Kuva 6. Vapepa-johtajien täydenniskoulutus toteutettiin Teamsissa vuonna 2021.

Kuva: Mikko Koljander.

4.1.4 Viranomaisille järjestetyt koulutukset

Viranomaisille järjestettiin vuonna 2021 SPR:n ja Vapepan esittelykoulutus ja vapaaehtoisten suorituskykyyn ympäristövahinkojen torjunnassa liittyvä työpaja. Tilaisuudet oli suunnattu ensisijaisesti pilottialueen pelastusviranomaisille ja niiden koollekutsujana toimi Varsinais-Suomen pelastuslaitos, minkä vuoksi niitä ei ole raportoitu liitteessä 1.

Lisäksi viranomaiset saivat perehdytystä kolmannen sektorin toimintaan vuoden 2019 keskustelutilaisuuksissa, yhteistyöryhmissä, harjoitusten suunnittelukokouksissa ja hankkeen asiantuntijaryhmän kokouksissa. Näitä on käsitelty luvussa 4.3.

4.2 HARJOITUKSET

4.2.1 M/S Haveri, 2020

Ensimmäinen Suomen Punaisen Ristin järjestämä hankkeen harjoitus oli vapaaehtoisten johtopaikkatoimintaan keskittynyt päivän mittainen karttajarjoitus M/S Haveri hankkeen pilottialueella Varsinais-Suomessa maaliskuussa 2020 (kuva 7).

Harjoituksen tavoitteena oli kouluttaa ja testata Vapepan johtopaikkatyöskentelyä tilanteessa, jossa tarvitaan WWF:n rantapuhdistusjoukkoja. Vapepan tehtävänä oli perustamiskeskuksen ja johtopaikan organisointi, mikä voi pitää sisällään esimerkiksi vapaaehtoisten rekisteröintiä, kuljetuksen, ruokailujen, majoitusten ja muun huollon järjestämistä, öljyyntyneen alueen tiedustelua, viestiverkon pystyttämistä, tilannekuvan seuranta sekä järjestöjen välisen yhteistyön

sujuvuuden varmistamista. Näitä harjoiteltiin kuvitteellisen harjoituskenaarion kautta, jossa johtopaikalle annettiin erilaisia syötteitä, joihin piti reagoida asianmukaisesti.

Harjoitus toteutettiin kokonaan suomeksi ja kansainvälisille vieraille oli järjestetty oma englanninkielinen ohjelma, johon kuului organisaatioiden ja Vapepan esittelyä ja harjoitukseen tutustumista. Vieraita oli kolme: kaksi Liettuan Punaisen Ristin vapaaehtoista ja yksi Danish Civil Protection Leaguen työntekijä.

Tavoite Vapepan johtopaikkatyöskentelyn kouluttamisesta ja testaamisesta onnistui hyvin. Mukana olleet oppivat uutta ja havaitsivat, mihin tulevaisuudessa harjoituksissa pitää kiinnittää huomiota. Myös kansainväliset vieraat kokivat saaneensa harjoituksesta uusia ajatuksia ja olivat tyytyväisiä heille järjestettyyn ohjelmaan.

4.2.2 SPR:n Oulun piirin valmiusharjoitus

SPR:n Oulun piiri järjesti oman *valmiusharjoituksensa* verkossa maaliskuussa 2021. Harjoituksen tavoitteena oli selkiyttää osallistujien kokonaiskuvaa vapaaehtoisorganisaation toiminnasta monialaisessa (evakuointi ja öljyntorjunta) avustusoperaatioissa. Lisäksi harjoituksessa haluttiin testata Zello-viestintäjärjestelmää

operaation johtamisessa ja lisätä sen käyttöön perehtyneiden vapaaehtoisten määrää, tunnistaa verkossa toteutettavan harjoittelumallin hyviä ja huonoja puolia sekä saada koronapandemian keskelle mielekästä harjoitustoimintaa.

Harjoitus oli erittäin onnistunut, sillä osallistujien palautteen mukaan kaikki sen tavoitteet saavutettiin. Se myös nosti esille lukuisia kehittämiskohteita, jotka on kerätty erikseen ja joista on hyötyä vastaavia harjoituksia ja tositilanteita varten. Nämä ovat samalla myös vapaaehtoisten öljyntorjunnan johtamisen kehittämiskohteita. Näistä mainittakoon tärkeimpinä järjestötoimijoiden keskinäiset roolit ja vastuunjako, viestiliikenteen pelisäännöt ja vapaaehtoisten johtopaikan resurssien riittävyys monialaisessa avustusoperaatioissa.

4.2.3 Vellamo 2021 -harjoitus

Alkuvuosi 2021 oli pilottialueen Vellamo -harjoitukseen valmistautumisen aikaa: viranomaisten ja järjestöjen kesken pidettiin yhteinen kokous harjoituksen viestinnästä, perehdytettiin pilottialueen viranomaisia SPR:n ja Vapepan toimintaan ja Varsinais-Suomen Vapepan öljyntorjunnan yhteistyöryhmä hioi omaa harjoitussuunnitelmaansa.

Kuva 7. Naantalinnin karttajarjoituksen osallistujat 8.3.2020 juuri ennen koronarajoitusten alkua.

Osana Vellamo -harjoitukseen valmistautumista järjestöillä oli ainutlaatuinen mahdollisuus osallistua pilottialueen viranomaisten omaan *Ulkoinen pelastussuunnitelma (UPS) -harjoitukseen*, mikä lisäsi järjestöjen ymmärrystä viranomaisten öljyntorjuntavalmiudesta.

Vellamo -harjoitus koostui kolmesta erillisestä Varsinais-Suomessa järjestettävästä harjoitusosuudesta, joissa harjoiteltiin öljyntorjuntaa, kansainvälisen avun vastaanottamista sekä yhteistyötä kansainvälisten ja vapaaehtoisten toimijoiden kanssa laaja-alaisessa öljyonnettomuudessa.

Harjoitus toteutui lopulta kokonaan verkossa 3.-8.5.2021, viranomaisten ja vapaaehtoisten johtopaikkoja ja merellistä SAAME -harjoitusta lukuun ottamatta. 4.-5.5. pidettiin karttajarjoitus Trasim-alustalla, 6.5. kansainvälinen webinaari ja 8.5. vapaaehtoisten oma harjoitus osana Vellamo -harjoitusta. Kolmannen sektorin osalta harjoituksessa jatkettiin vapaaehtoisten johtopaikkatyöskentelyn harjoittelemista, tällä kertaa oikeasti yhdessä viranomaisen kanssa. Vapaaehtoisten johtopaikalla (kuva 8) keskityttiin erityisesti edellisessä, M/S Haveri-harjoituksessa, havaittuihin kehittämiskohteisiin.

Harjoituksen tavoitteet kolmannen sektorin osalta olivat:

- 1.) Ulkopuolisten resurssien käyttöönotto ja hyödyntäminen (3.sektori ja asiantuntijat): vapaaehtoisten hälyttäminen, järjestäytyminen ja vastaanottaminen (perustamiskeskus)
- 2.) Yhteisen tilannekuvan luominen, ylläpitäminen ja jakaminen
- 3.) Vapaaehtoisten johtaminen: koordinaatio ja yhteistoiminta viranomaisen kanssa (johtopaikka)

Näissä tavoitteissa onnistuttiin yleisesti ottaen hyvin ja harjoitus nosti esiin erityisesti vapaaehtoisten johtopaikkatoiminnan osalta edelleen yksityiskohtaisia kehittämiskohteita, joihin pilottialueen öljyntorjunnan yhteistyöryhmä keskittyi elokuun Balex Delta -harjoituksessa. Näin

Kuva 8. Vapaaehtoisten johtopaikka Vellamo-harjoituksessa toukokuussa 2021.

hankkeen aikana muodostui harjoitusten sarja, jossa toimintaa oli mahdollista kehittää.

4.2.4 Balex Delta -harjoitus

Rajavartiolaitos järjesti yhteistyötahojensa kanssa kansainvälisen Balex Delta -harjoituksen Kotkan edustalla Suomessa elokuussa 2021. Harjoitus on osa Itämeren alueen merellisen ympäristönsuojelusopimuksen (HELCOM) yhteistyötä. Vuosittain järjestettävä Balex Delta on Itämeren alueen suurin ympäristövahinkojen torjuntaharjoitus, jonka maat järjestävät vuorollaan. Harjoituksen päätavoitteena on harjoitella kansainvälisen avun vastaanottamista ja tehokasta yhdessä toimimista ympäristöonnettomuustilanteessa.

Harjoitukseen osallistui suuri määrä kansainvälisiä yksiköitä, asiantuntijoita ja tarkkailijoita eri puolilta Itämeren aluetta. Harjoitukseen oli suunniteltu tarkkailijaohjelma myös OIL SPILL -hankkeen 25 edustajalle, mutta se jouduttiin valitettavasti perumaan elokuun alussa heikentyneen koronatilanteen takia.

Harjoituksessa myös kolmannella sektorilla oli iso rooli. WWF:n öljyntorjuntajoukot harjoittelivat kolmessa toimintapisteessä rantapuhdistusta (kuva 9), öljyn leviämisen tiedustelua ja öljyntyneiden eläinten hoitoa.

SPR vastasi harjoituksessa johtopaikkatoiminnasta sekä ensiapupäivystyksestä ja -koulutuksesta. Alueen kolmannen sektorin toimijat saivat tukea pilottialueen öljyntorjunnan yhteistyöryhmältä, josta harjoitukseen saapui seitsemän (7) osallistujaa. Heistä kaksi toimi harjoituksen aikana kouluttajina SPR:n ensiapurastilla, jossa käytiin läpi hankkeen aikana laadittu ensiapu- ja öljyntorjuntapaketti. Koronatilanteen vuoksi pariharjoitukset muutettiin viime hetkellä kouluttajien demonstroimiksi tilanteiksi lähikontaktien välttämiseksi.

SPR:n osalta harjoituksen tavoitteet olivat seuraavat:

- 1.) Vapaaehtoisten johtaminen laaja-alaisessa öljyonnettomuudessa on sujuvaa
- 2.) Tapahtuman turvallisuudesta on huolehdittu ja toiminta ensiapurastilla on sujuvaa
- 3.) Jaamme hyviä käytäntöjä OIL SPILL -hankkeen pilottialueelta Varsinais-Suomesta Kaakkois-Suomen piirin alueelle

Tavoitteissa 2 ja 3 onnistuttiin hyvin, mutta tavoitteessa 1 oli eniten haasteita. Harjoitus nosti jokaisella toimintapisteellä esiin lukuisia yksityiskohtaisia havaintoja ja suosituksia, joista yleisimmät ja muillekin toimialueille sovellettavat on nostettu esille tämän raportin luvussa 6.

4.3 YHTEISTYÖRYHMÄT JA TAPAAMISET

SPR järjesti hankkeen aikana yhteensä 32 kansallista tapaamista, jotka liittyivät öljyntorjuntaan. Suomessa SPR:n hanketyön tueksi perustetun OIL SPILL -hankkeen asiantuntijaryhmän tehtävänä oli edistää tavoitteiden toteuttamista ja verkottumista, sekä tuoda asiantuntemustaan hankkeen käyttöön. Ryhmä esitti parannuksia ja tarkennuksia suunnitelmiin sekä otti kantaa toteutukseen. Asiantuntijaryhmässä olivat edustettuna kokeneet henkilöt ja keskeiset sidosryhmät, jotka samalla toimivat hankkeen kohderyhmänä: [Tommi Virtanen](#) / SPR:n Varsinais-Suomen piiri (asiantuntijaryhmän puheenjohtaja), Miikka Toivonen / Varsinais-Suomen

Kuva 9. WWF:n vapaaehtoiset Balex Delta -harjoituksessa Kotkassa elokuussa 2021.

Kuva: Heta Hyvärinen, SPR.

pelastuslaitos, Ari Dalen / Varsinais-Suomen pelastuslaitos, Jori Nordström / Suomen Meripelastusseura, Sami Kinnunen / Suomen Lentopelastusseura, Teemu Niinimäki / WWF Suomi, Arsi Veikkolainen / SPR (Vapepa-koordinaatio) ja Heta Hyvärinen / SPR (hanke suunnittelija, asiantuntijaryhmän sihteeri). Vuonna 2020 asiantuntijaryhmään liittyi [hankeavustaja Risto Paukku](#), joka työskenteli puolipäiväisenä SPR:n Varsinais-Suomen piirissä toisen hankevuoden ajan. Vuonna 2021 ryhmään liittyi hankkeen loppuajaksi myös Suomen Lentopelastusseuran Arto Kupiainen. Asiantuntijaryhmä kokoontui hankkeen aikana neljä (4) kertaa kasvotusten ja 15 kertaa verkossa.

Asiantuntijaryhmän lisäksi hankkeessa olivat aktiivisesti mukana Vapepan alaiset öljyntorjunnan yhteistyöryhmät Varsinais-Suomen sekä Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueilla. Varsinais-Suomen ryhmä kokoontui kuusi (6) ja Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun ryhmä kaksi (2) kertaa hankkeen aikana. Yhteistyössä näiden ryhmien kanssa järjestettiin vuonna 2019 kolme (3) keskustelutilaisuutta viranomaisille ja järjestöille: [Varsinais-Suomessa](#), [Oulussa](#) ja [Helsingissä](#). Näistä Varsinais-Suomen ja Oulun tilaisuudet keskit-

tyivät *vapaaehtoisille soveltuviin tehtäviin* ja yhteistyössä Xamkin kanssa järjestetty Helsingin tilaisuus *vapaaehtoisten hälyttämiseen* (kuva 10). Tilaisuuksia pidettiin viranomaisten ja järjestöjen yhteistyön kannalta hyödyllisinä ja ne toimivat pohjana jatkotyöskentelylle.

4.4 KANSAINVÄLISET WEBINAARIT JA KOKOUKSET

Hankkeen johtoryhmän eli Management Teamin verkkotapaamisia koordinoi Turun yliopisto ja niitä pidettiin hankkeen aikana yhteensä neljä (4). Tapaamisissa kartoitettiin erityisesti isommista kokonaisuuksista vastuussa olevien hankepartnerien kuulumisia ja suunnitelmia sekä tiedotettiin Turun yliopiston ja hankkeen rahoittajan toiveista hankepartnerien suuntaan. Management Teamiin kuuluivat seuraavien hankepartnereiden edustajat: Turun yliopisto, Varsinais-Suomen pelastuslaitos, Viron ympäristöministeriö, SYKE ja SPR. Johtoryhmän lisäksi SPR oli mukana Turun yliopiston koordinoimissa kaikkien hankepartnerien verkkotapaamisissa ja epävirallisilla ”aamukahveilla”.

Kuva 10. Helsingissä joulukuussa 2019 Xamkin kanssa yhteistyössä järjestetty keskustelutilaisuus tavoitti laajan joukon öljyntorjunnan parissa toimivia viranomaisia ja järjestöjen työntekijöitä.

Kuva: Heta Hyvärinen, SPR.

Kuva 11. Hankkeen käynnistystilaisuus Turussa 13.-14.2.2019. Kuva: Esko Keski-Oja.

Kasvokkaiset tapaamiset hankkeen ensimmäisenä vuonna (2019) loivat pohjan yhteistyölle: SPR:n roolia ja Vapepan toimintaa öljyonnettomuudessa esiteltiin [hankkeen käynnistystilaisuudessa](#) Turussa (kuva 11).

[Viron ympäristöministeriön järjestämässä tapaamisessa](#) Tallinnassa SPR:n edustajalla oli mahdollisuus tutustua työpaketti 2:n toimijoihin ja suunnitelmiin ja [Latvian karttajarjoitukseen](#) SPR:n edustaja keskusteli WWF Latvian edustajan kanssa mahdollisesta yhteistyöstä.

Vuodet 2020-2021 olivat etätapaamisten aikaa myös kansainvälisesti. SPR:n koordinoiman järjestöyhteistyön tuloksena Suomen WWF esitelti [vapaaehtoisten öljyntorjuntajoukkojensa](#) toimintaa Latvian WWF:lle ja muille aihees-

ta kiinnostuneille järjestöille joulukuussa 2020 pidetyssä verkkotilaisuudessa. SPR puolestaan esitteli Vapepan toimintaa Liettuan viranomaisille ja järjestöedustajille niin ikään etätalaisuudessa tammikuussa 2021. Lisäksi Liettuan Punaisen Ristin ja Danish Civil Protection Leaguen edustajat vierailivat hankkeen loppuseminaarin yhteydessä SPR:n keskustuimistolla tutustumassa valmiuteen ja Vapepan toimintaan. Näiden tilaisuuksien kautta SPR tavoitti yhteensä lähes 40 hankkeen kohderyhmien edustajaa.

Syksyllä 2020 vakiintui erillisten kuukausitapaamisten käytäntö hankkeen järjestötoimijoiden välillä. SPR järjesti yhteensä 12 kuukausitapaamista aikavälillä 2.10.2020-15.11.2021. Vuonna 2020 mukana olivat työntekijät seuraavista järjestöistä: Liettuan Punainen Risti, Danish Ci-

vil Protection League (DCPL), Estonian Fund for Nature (ELF) ja SPR.

Kuukausitapaamisissa käytiin läpi hankkeessa mukana olevien järjestöjen ajankohtaisia kuulumisia ja yhteistyömahdollisuuksia. Niissä myös syntyi ajatus kansainvälisistä webinaareista keväälle 2021 ja webinaarien ohjelman ja puhujien suunnittelu alkoi. Tästä johtuen kevään 2021 verkkotapaamisiin osallistuivat edellä mainittujen lisäksi myös Tanskan Punaisen Ristin, PRO Bird (Saksa) ja WWF Suomen työntekijät, joita oli pyydetty puhujiksi webinaareihin.

Helmikuussa 2021 järjestettiin webinaari [vapaaehtoisten johtamisesta](#) (kuva 12) ja maaliskuussa 2021 [öljyntyneiden eläinten hoidosta](#).

Näiden lisäksi maaliskuussa pidettiin webinaari [Operaatioiden johtamisesta ja viestinnästä](#), mutta se ei sisälly tähän raporttiin, koska SPR ei vastannut sen suunnittelusta tai koordinoinnista. Webinaarien tallenteet ja esitykset ovat katsottavissa [hankkeen verkkosivuilla](#), Vellamo-harjoituksen webinaaria lukuun ottamatta. Edellä mainitun yhteistyön lisäksi Vapepan valmiuskoordinaattorilla oli puheenvuoro Vellamo-harjoituksen kansainvälisessä webinaarissa 6.5.

VOLUNTEER MANAGEMENT.

REAL EXPERIENCES.

A Webinar on volunteer management in Oil Spills

Managing and organizing volunteers in oil spill
Finnish Red Cross

Estonian oil spill response case from 2006: lessons learned
Estonian Fund for Nature

The use of spontaneous volunteers
Danish Red Cross

FEB 3 • 6:00 PM TO 8:00 PM (EET)
REGISTRATION WILL START IN JANUARY!
MORE INFORMATION -HETA.HYVARINEN@REDCROSS.FI

Interreg Baltic Sea Region | EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND | OIL SPILL

Kuva 12. Mainos vapaaehtoisten johtamista koskevasta webinaarista.

Hankesuunnittelija osallistui syksyllä 2020 SPR:n koordinoiman [Baltprep-hankkeen](#) verkko-harjoitukseen: tässä yhdistävä tekijä oli Lietuan Punainen Risti, joka oli mukana molemmissa hankkeissa, ja on kehittänyt valmiuttaan huomattavasti näiden hankkeiden ansiosta. Hankesuunnittelija keskusteli synergioista Baltprep-hankkeen lisäksi myös myös arktisen alueen valmiuden ja varautumisen kehitysprojektissa (Red Cross Arctic Disaster Management I ja II) työskennelleen kollegansa kanssa.

4.5 TAVOITTEIDEN JA ALATAVOITTEIDEN SAAVUTTAMINEN

Hankkeen tuloksia tarkastellaan tässä peilamalla niitä hankesuunnitelmassa ja yksittäisissä harjoituksissa asetettuihin tavoitteisiin ja kohderyhmiin.

Tavoite 1. Kansallisen (ja kansainvälisen) koulutusmallin rakentaminen sekä relevantit koulutukset ja muut opetukselliset tilaisuudet.

Hankkeen pilottialueella Varsinais-Suomessa toteutetaan harjoitusten sarja, jossa on yhteiset tavoitteet ja intressit viranomaisten ja järjestöjen välillä. Yksityiskohtainen aikataulu laaditaan yhdessä muiden hankepartnerien kanssa ensimmäisen hankeperiodin aikana. Hankepartnerit toimivat GoA3.3:n alla joko aktiivisina osallistujina tai tarkkailijoina ja omien alueidensa asiantuntijoina. Hyviä käytäntöjä vaihdetaan partnerimaiden välillä Itämeren alueella.

Tavoitteen saavuttaminen: Tavoitteessa mainittu koulutusmalli rakennettiin osana Vapepan koulutus uudistusta ja pilottialueella toteutettiin harjoitusten sarja, jossa havaitut kehittämis-kohteet vietiin aina seuraavaan harjoitukseen. Suunnitelmia kyettiin koronapandemian vuoksi muuttamaan ja siirtämään tapaamisia, koulutuksia ja harjoituksia verkkoon siltä osin kuin se oli mahdollista.

SPR osallistui aktiivisesti kaikkiin Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen hankkeen pilottialueella järjestämiin harjoituksiin vuonna 2021.

Hyviä käytäntöjä hankepartnerien välillä vaihdettiin harjoitusten yhteydessä, sähköpostitse,

verkkotapaamisissa, webinaareissa, kokouksissa sekä blogitekstien avulla.

Tavoite 2. Hankesuunnitelmaan kirjatut alataavoitteet:

A.) Rantapuhdistukseen ja sen tukitoimiin soveltuvien vapaaehtoisten määrän kasvattaminen

Tavoitteen mittarina käytettiin osana hanketta järjestettyihin koulutuksiin osallistuneiden vapaaehtoisten määrää (liite 1). SPR:n hankkeen aikana järjestämät koulutukset tavoittivat yhteensä 242, harjoitukset 165 vapaaehtoista, yhteistyöryhmät ja tapaamiset 67 vapaaehtoista sekä kv-webinaarit ja tapaamiset 77 vapaaehtoista. Yhteensä SPR tavoitti hankkeen aikana koulutusten, harjoitusten sekä yhteistyöryhmien ja tapaamisten kautta **550 vapaaehtoista**. Voidaan siis todeta, että tavoite vapaaehtoisten määrän kasvattamisesta saavutettiin. Toki tässä on huomioitava, että eri tilaisuuksiin osallistuneet olivat osittain samoja ihmisiä.

Hankkeen viestinnän tavoittamaa vapaaehtoisten määrää ei ole huomioitu, koska sitä on vaikeampi mitata. Viestintä lisäsi varmasti tietoisuutta ja vaikuttaa viiveellä vapaaehtoisten määrän nousuun, kun tapahtumia pystytään taas järjestämään ja hankkeen aikana osa vielä empi osallistumistaan koronapandemiasta johtuen.

B.) Toimiva vapaaehtoisten johtoryhmä, jonka jäsenet tuntevat roolinsa ja toistensa toimintatavat

Hankkeen pilottialueella Varsinais-Suomessa toimiva öljyntorjunnan yhteistyöryhmä keskittyi selkiyttämään vapaaehtoisten johtopaikan rooleja ja tehtäviä hankkeen aikana. Tässä tapahtui huomattavaa edistystä ja yhteistyö syventyi entisestään pilottialueen Vapepan öljyntorjunnan yhteistyöryhmän ja Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen välillä, joten voidaan todeta, että myös tämä tavoite saavutettiin.

Vuonna 2019 järjestetyt kolme keskustelutilaisuutta loivat pohjan aiheen käsittelylle kansallisesti, minkä jälkeen toimintatapaa kehitettiin edelleen yhteisissä harjoituksissa vuosina 2020-21. Keskustelu vapaaehtoisille soveltuvista tehtävistä on nyt edennyt vaiheeseen, jossa on

luonnosteltu Vapepan suorituskykykortti ympäristövahinkojen torjuntaan (liite 2).

C.) Järjestöjen henkilökunta, jonka tehtäviin kuuluu rantapuhdistuksen johtaminen, on koulutettu ja harjoitellut käytännössä rantapuhdistusoperaation käynnistystä ja johtamista

Vapepa-verkoston kuuluvien järjestöjen henkilökunnalle pidettiin valtakunnallinen verkko-koulutus vuonna 2020. Tilaisuuteen osallistui yhteensä 32 työntekijää viidestä (5) järjestöstä. Kutsua ei laitettu kaikille verkoston 53 jäsenjärjestölle, vaan keskityttiin rantaöljyntorjunnan kannalta keskeisimpiin toimijoihin, joista kaikista oli edustus paikalla.

Tilaisuus osoitti selkeän tarpeen lisäkoulutukselle ja keskustelulle aiheesta. Järjestöjen työntekijät tarvitsevat myös harjoituksia aiheen tiimoilta. Viranomaisten kanssa toimiminen on onnettomuustilanteissa apuna toimivien järjestöjen työntekijöille tuttua, mutta öljyntorjunta aiheena välttämättä ei ole eivätkä siihen liittyviin harjoituksiin ole kaikki vielä osallistuneet. Tämä tavoite saavutettiin siis vain osittain ja vaatii vielä jatkotyötä.

D.) Pilottialueella saatujen kokemusten ja hyvien käytäntöjen jakaminen muille Itämeren alueille sekä toimintamallin sekä koulutusjärjestelmän jakaminen ja esittely relevanteille sidosryhmille (järjestöt, viranomaiset, ministeriöt jne.) Itämeren alueella

Kokemuksia ja hyviä käytäntöjä jaettiin kaikissa hankepartnerien välisissä kohtaamisissa, niin verkossa kuin kasvotustenkin. Suomen malli toimi osaltaan innoittajana siihen, että Latviasa ja Liettuassa on käynnistynyt järjestöjen ja viranomaisten välinen valmiusyhteistyö. Latviasa käännettiin kaikki SPEK:n tuottamat oppaat latviaksi. OIL SPILL -ja Baltprep -hankkeet tukivat hienosti toisiaan Liettuassa, kun sama henkilö työskenteli siellä molemmissa hankkeissa, vaikkakin henkilö vaihtui hankkeen aikana kahdesti. Molemmissa maissa on hankkeen ansioista myös koulutettu jo ensimmäiset vapaaehtoiset öljyntorjuntaan.

Kuukausitapaamiset toimivat mainiosti tiedon jakamisessa ja webinaarien suunnittelussa hankkeen järjestöpartnerien välillä. Kevään 2021 viimeisessä kuukausitapaamisessa keskusteltiin siitä, mitä kukin järjestö on hankkeesta saanut: SPR toi esiin tuen koulutuksille, parantuneen yhteistyön järjestöjen ja viranomaisten välillä hankkeen pilottialueella ja mahdollisuuden pitää aiheita esillä kansallisesti ja kansainvälisesti. ELF korosti öljyntorjuntatyön jatkumista ja parempaa yhteistyötä. Liettuan Punaisen Ristin edustajan mukaan yhteistyö viranomaisten kanssa on lisääntynyt monessa mielessä ja muillakin toimialueilla. DCPL korosti tiedon ja yhteistyön lisääntymistä, esimerkiksi Tanskan Punaisen Ristin kanssa, joka kutsuttiin puhujaksi OIL SPILL -hankkeen webinaarin lisäksi myös Fanoe -harjoitukseen syksyllä 2021. Tanskan Punaisen Ristin spontaaneihin vapaaehtoisiin liittyvä hanke, jota esiteltiin webinaarissa, on kiinnostava myös SPR:n ja öljyntorjunnan näkökulmasta.

Myös kasvokkainen tapaaminen seminaarin yhteydessä oli kaikille osapuolille avartava, sillä siinä keskusteltiin Suomen ja Liettuan Punaisen Ristin valmiuden lisäksi uudesta EvRe-hankkeesta. Hanke on alkamassa vuoden 2022 alussa ja siinä Suomen ja Liettuan Punaiset Ristit ovat jälleen yhteistyössä valmiuden kehittämisen tiimoilta.

4.6 KOHDERYHMIEN TAVOITTAMINEN

Kohderyhmien tavoittaminen on koottu kohderyhmittäin ja tilaisuuksittain liitteeseen 1. Tässä on huomioitava, että osallistujat eri tilaisuuksissa olivat osittain samoja ihmisiä ja liitteessä ei ole huomioitu WWF:n koordinoimia rantaöljyntorjunnan perus- ja ryhmänjohtajakoulutuksia, syventävää johtamiskoulutusta, viestikoulutusta tai Balex Delta -harjoituksen suunnittelukokouksia. Liitteessä ei myöskään ole listattu muiden hankepartnerien järjestämiä tilaisuuksia, joihin SPR:n edustajat ovat osallistuneet.

Kohderyhmä 1: Vapaaehtoiset

- i.) Koulutuksiin osallistuminen: Hankkeen tuella Suomessa järjestettiin yhteensä 11 koulutusta, jotka tavoittivat yhteensä **242 vapaaehtoista**.
- ii.) Yhteistoimintaharjoitusten suunnitteluun ja toteutukseen osallistuminen: Hankkeen tuella Suomessa järjestettiin yhteensä neljä (4) harjoitusta, joiden suunnittelussa ja toteutuksessa oli mukana yhteensä **165 vapaaehtoista**.
- iii.) Osallistuminen yhteistyöryhmiin ja tapaamisiin: Hankkeen tuella Suomessa järjestettiin yhteensä 10 alueellisten yhteistyöryhmien kokousta ja kolme (3) keskustelutilaisuutta, joihin osallistui yhteensä 67 vapaaehtoista. Lisäksi Suomen vapaaehtoistoimintaa esiteltiin Latvian ja Liettuan viranomaisille ja järjestöjen edustajille sekä järjestettiin kaksi (2) kansainvälistä webinaaria ja 12 kuukausitapaamista, joihin osallistui yhteensä 77 vapaaehtoista. Yhteistyöryhmien ja tapaamisten kautta tavoitettiin yhteensä **144 vapaaehtoista**.

Hankkeen aikana tavoitettiin **yhteensä 551 vapaaehtoista**.

Kohderyhmä 2: Järjestöjen henkilökunta

- i.) Osallistumisen suunnittelu, vapaaehtoisten ohjaaminen ja yhteistyö viranomaisten kanssa: Tähän liittyen hankkeen aikana ei tehty erityisiä toimenpiteitä, koska nämä asiat ovat osa viranomaisten apuna toimivien järjestöjen henkilökunnan päivittäistä työtä.
- ii.) Koulutuksiin osallistuminen: Hankkeen aikana Suomessa järjestetyt koulutukset tavoittivat yhteensä **62 järjestöyöntekijää**.
- iii.) Yhteistoimintaharjoitusten suunnitteluun ja toteutukseen osallistuminen: Hankkeen aikana Suomessa järjestetyt harjoitukset tavoittivat yhteensä **29 järjestöyöntekijää**.
- iv.) Osallistuminen yhteistyöryhmiin ja tapaamisiin: Hankkeen aikana Suomessa järjestetyt yhteistyöryhmät ja tapaamiset tavoit-

tivat yhteensä 178 järjestöyöntekijää ja kansainväliset webinaarit ja kokoukset yhteensä 96 järjestöyöntekijää. Yhteistyöryhmien ja tapaamisten kautta tavoitettiin yhteensä **274 järjestöyöntekijää**.

Hankkeen aikana tavoitettiin **yhteensä 365 järjestöjen henkilökuntaan kuuluvaa**.

Kohderyhmä 3: Viranomaiset

- i.) Osallistumisen suunnittelu, vapaaehtoisten ohjaaminen ja yhteistyö järjestöjen kanssa: Tämä toteutui osana muita alla mainittuja kohtia.
- ii.) Vapaaehtoisten johtamiseen, organisointiin ja järjestöyhteistyöhön liittyvät koulutukset: Hankkeen aikana järjestetyt koulutukset oli suunnattu ensisijaisesti järjestöille, joten niihin osallistui vain **neljä (4) viranomaista**. Tähän ei ole laskettu mukaan WWF:n järjestämien koulutusten viranomaisvieraita. Viranomaiset tavoitettiin paremmin harjoitusten suunnittelun ja toteutuksen sekä yhteistyöryhmien ja tapaamisten kautta.
- iii.) Yhteistoimintaharjoituksiin osallistuminen: Hankkeen aikana Suomessa järjestetyt harjoitukset tavoittivat yhteensä **491 viranomaista**.
- iv.) Osallistuminen yhteistyöryhmiin ja tapaamisiin: Hankkeen aikana Suomessa järjestetyt yhteistyöryhmät ja tapaamiset tavoittivat yhteensä 58 viranomaista ja kansainväliset webinaarit ja kokoukset yhteensä 14 viranomaista. Yhteistyöryhmien ja tapaamisten kautta tavoitettiin yhteensä **72 viranomaista**.

Hankkeen aikana tavoitettiin yhteensä 567 viranomaista.

SPR tavoitti hankkeen kautta yhteensä lähes 1500 kohderyhmien edustajaa eli vapaaehtoisia, järjestöjen henkilökuntaan kuuluvaa ja viranomaista sekä Suomessa että kansainvälisesti. Tätä voidaan pitää koronapandemia huomioiden hyvänä saavutuksena.

5 MATERIAALIT JA VIESTINTÄ

Vapepan jäsenjärjestöissä pilottilueella aktiivisesti toimiville vapaaehtoisille teetettiin syksyllä 2019 Lyyti-kysely käytettävyydestä rantaöljyntorjunnan hälytystehtäviin. Kyselyyn vastasi **141 henkilöä yhteensä 18 eri järjestöstä**. Vastaaajista lähes 40% oli nimennyt ensisijaiseksi taustajärjestökseen joko SPR:n tai WWF Suomen.

Valtaosa vastaajista oli halukkaita auttamaan operatiivisissa tehtävissä (rantojen puhdistus ja siihen liittyvät johtamistehtävät, lintujen hoito ja tiedustelu), mutta myös kaikkiin tukitehtäviin ja johtopaikkatyöhön löytyi kiinnostusta. Kyselystä kävi ilmi, että suosituimmat vapaaehtoistehtävät olivat rantojen puhdistus, ensiapu, vesistökuljetukset ja esikunnassa toimiminen (tilannekuvan ylläpito).

Kyselyn perusteella saatiin kattava kuva pilottilueen järjestöjen lähtötilanteesta ja voitiin todeta, että kiinnostusta aiheeseen löytyy ja öljyntorjunnan koulutukseen, harjoituksiin ja vapaaehtoisresurssien kasvattamiseen panostaminen olisivat oikeanlaisia toimenpiteitä alueella.

Hankkeen ensimmäisenä vuonna SPR:n hankesuunnittelija piti yhteyttä hankkeen järjestöpartnereihin tapaamisten välillä puhelimitse ja sähköpostitse. Hankesuunnittelija lähetti tuolloin edellisessä kansallisessa hankkeessa tehtyjä materiaaleja hankepartnereille ja Latviassa ne kaikki käännettiin latviaksi. Suomenkieliset materiaalit päivitettiin SPEKn toimesta loppuvuodesta 2019, mutta englanninkieliset valitettavasti jäivät päivittämättä ja poistettiin vanhentuneina SPEK:n sivuilta. Materiaaleista *Vapaaehtoisten johtaminen ja organisointi öljyvahingon torjunnassa* kuitenkin oli ehditty kääntää ja se taitettiin ja painatettiin syksyllä 2021 SPR:n hankebudjetista. Oppaasta otettiin suomeksi 620 kpl:een ja englanniksi 60 kpl:een painokset, joita jaettiin hankkeen päätöseminaarissa. Oppaassa kuvattu toimintamalli oli keskeisessä roolissa koko hankkeen ajan.

Blogin ja muiden verkkosivustojen lisäksi verkko-tapaamisista ja -kokouksista sekä webinaareista muodostui tärkeä osa hankeviestintää koronapandemian aikana. SPR piti esillä kansallista hankkeen toteutusta blogiteksteissä [hankkeen](#)

[verkkosivuilla](#), mikä toivottavasti osaltaan motivoi hankepartnereita ja kasvatti tietoisuutta järjestöjen ja viranomaisten välisen yhteistyön tärkeydestä ja Suomen toimintamallista hankkeessa mukana olevissa maissa. Osa blogiteksteistä julkaistiin myös suomeksi [vapaaehtoisetoljyntorjunnassa.fi-sivustolla](#). Lisäksi hankeuutisia julkaistiin suomeksi [vapepa.fi-sivustolla](#) ja SPR:n omien verkkosivujen alle tehtiin hankkeelle [oma sivu](#). OIL SPILL-, Baltprep- ja Red Cross Arctic Disaster Management I ja II -hankkeiden yhteinen artikkeli julkaistiin [Tuovi-portaalissa](#) vuonna 2019. Hanke mainittiin myös sodan ympäristövaikutuksia käsittelevässä SPR:n oikeudellisen neuvonantajan kirjoittamassa [blogitekstissä](#).

Hankkeen aikana laadittiin myös ensiapu- ja öljyntorjuntapaketti. Se pitää sisällään rantaöljyntorjuntaan hankittujen ensiapureppujen sisältöön tutustumisen ja kuuden yleisimmän rantaöljyntorjunnan onnettomuusriskin sekä niiden ensiavun läpikäymisen. Pakettia testattiin Balex Delta -harjoituksessa ja se sai hyvää palautetta vapaaehtoisilta.

SPR:n hankesuunnittelija toimi ”Öljyntorjunta” -Facebook-sivun ylläpitäjänä hankkeen ajan. Joulukuun 2021 lopulla sivusta oli tykännyt 627 henkilöä ja sillä oli 659 seuraajaa. Sivun lisäksi hankkeeseen ja öljyntorjuntaan liittyviä uutisia jaettiin WWF:n vapaaehtoisten ylläpitämään yksityiseen ”Öljyntorjujat” -Facebook-ryhmään, jossa on 184 jäsentä. Hankkeen Twitter-tiliä ylläpiti Turun yliopisto, joten sen tilastoja ei raportoida tässä.

Viestinnällisesti tärkeä tulos oli myös Vapepan keskustoimikunnan päätös joulukuussa 2021 perustaa valtakunnallinen ympäristöonnettomuuksien toimialaryhmä, joka jatkaa hankkeen asiantuntijaryhmän työtä. Tämä päätös on myös linjassa Vapaaehtoiset öljyntorjunnassa -hankkeen loppuraportin suosituksen kanssa, jonka mukaan valtakunnallisella tasolla tulisi toimia Vapepan keskustoimikunnan alainen öljyntorjunnan seurantaryhmä, jotta toimintatavat pysyvät riittävän yhdenmukaisina ja jotta hyviä käytänteitä voidaan hyödyntää myös muilla alueilla.

6 HAVAINTOJA JA SUOSITUKSET

6.1 VIRANOMAISTEN TARPEIDEN JA NIIHIN SOPIVIEN TOIMIJOIDEN TUNNISTAMINEN

HAVAINTO: Hankkeessa tulivat selkeästi esille viranomaisten haasteet tunnistaa ja viestiä järjestöjen suuntaan ne tehtävät, joihin heidän omat resurssinsa eivät riitä ja joihin vapaaehtoisia tositilanteessa tarvittaisiin. Vuonna 2015 tehdyssä ja 2019 päivitettyssä [Vapaaehtoisille soveltuvat tehtävät öljyvahingon torjunnassa -oppaassa](#) määritellään se laaja tehtäväkenttä, jossa vapaaehtoiset voivat toimia viranomaisen tukena. Oppaan mukaan pelastuslaitosten on tärkeää kartoittaa ennakkoon alueensa vapaaehtoisjärjestöt ja määrittää niille sopivat tehtävät. Suomessa vapaaehtoisjärjestöt ovat järjestäytyneet Vapepa-verkoston alla toimikuntiin valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti, joten järjestöistä ja niiden osaamisesta on olemassa tiedot.

SUOSITUS: Viranomaisten tulisi pohtia tehtävä kerrallaan, mitkä (rantaöljyntorjunnan) tehtävät he pystyvät hoitamaan itse ja missä puolestaan tarvitaan kolmannen sektorin apua. Osallistamalla Vapepan toimikuntiin viranomaiset pääsevät tapaamaan eri järjestöjen edustajia ja näin luomaan tarpeelliset kontaktit ja sopimukset. Kunkin järjestön tulee ensisijaisesti toteuttaa perustehtävänsä, jota varten se on perustettu – myös ympäristövahinkojen torjunnassa. Järjestöjen vapaaehtoisista ja työntekijöistä on eniten hyötyä ja he pysyvät motivoituneina ja sitoutuneina, kun he saavat keskittyä siihen, mitä osaavat parhaiten ja miksi ovat kyseisen järjestön toimintaan alun perin tulleet mukaan. Tehtävien osaamisvaatimukset tulisi käydä läpi yhdessä viranomaisten kanssa.

6.2 JÄRJESTÖJEN TARJOAMAN AVUN TUNNETTUUDEN LISÄÄMINEN

HAVAINTO: Hankkeessa havaittiin, että viranomaiset eivät edelleenkään tunne riittävän hyvin järjestöjen tarjoamaa apua, jolloin edellä

mainittu sopivien toimijoiden tunnistaminen ja niihin luottaminen on hankalaa. Viranomaisten resurssit eivät myöskään riitä järjestöjen etsimiseen ja tiedonhankintaan verkossa. Toimijoiden välinen luottamus ja ymmärrys rooleista syntyy vain tuntemisen kautta. Eri organisaatioiden välinen yhteistyö on pitkälti henkilökohtaisten suhteiden aktiivista ylläpitoa, jossa rakennetaan yhteistä ymmärrystä kuuntelemisen ja kuulluksi tulemisen kautta.

SUOSITUS: Järjestöjen on oltava itse aktiivisia jo ennen kuin mitään onnettomuutta tapahtuu ja esitettävä toiveensa pääsystä foorumeille, joilla onnettomuuksiin varautumisesta ja valmiudesta keskustellaan. Näillä foorumeilla järjestöt voivat sitten esitellä toimintaansa ja perehtyä viranomaisten toimintaan. Esimerkiksi Suomessa alueelliset valmiustoimikunnat ja Vapepan maakuntatoimikunnat tarjoavat mahdollisuuden viranomaisten ja järjestöjen väliseen keskusteluun myös rantaöljyntorjuntaan valmiudesta ja varautumisesta. Yksittäisten yhteistoimintaharjoitusten suunnittelun alkaessa on varattava riittävästi aikaa eri toimijoiden esittäytymiseen ennen itse aiheeseen menemistä.

6.3 JÄRJESTÖJEN TARJOAMAN AVUN KOORDINOINTI

HAVAINTO: Hankkeessa todettiin, että Suomen toimintamalli on ainutlaatuinen ja se helpottaa huomattavasti viranomaisen työtä verrattuna tilanteeseen, jossa järjestöt toimivat toisistaan erillisinä. Vapaaehtoisen pelastuspalvelun vahvuus onkin juuri eri alojen osaajien tuominen yhteen. Kattojärjestön tai Vapepan kaltaisen verkoston koordinoimana viranomaisten avuksi tarkoitettu vapaaehtoistoiminta voidaan esitellä kattavasti ja hälyttää ”yhden luukun periaatteella”, jolloin viranomaisen ei tarvitse asioida jokaisen järjestön kanssa erikseen.

Koordinaation kautta järjestöt voivat myös onnettomuustilanteessa johtaa itse itseään, kuitenkin viranomaisen alaisuudessa. Toimintamalli mahdollistaa luotettavan ja osaavan avun tarjoamisen viranomaiselle jo ennen onnettomuutta verrattuna tilanteen aikana organisoituvaan, spontaaniin järjestöyhteistyöhön. Sekä Vapepan toimintamallia että laajan ja pitkäkestoisen onnettomuuden johtamismallia esiteltiin laajasti hankkeen aikana.

SUOSITUS: Järjestöjen kannattaa muissakin maissa organisoitua viranomaisen avuksi tarkoitetuksi kattojärjestöksi tai verkostoksi, mikäli tällaista ei vielä ole olemassa. Yksittäinen järjestö voi hyvin toimia viranomaisen apuna pienemmässä onnettomuudessa, mutta laajassa ja pitkäkestoisessa tilanteessa koordinaatiosta on suurta hyötyä niin järjestöille itselleen kuin myös viranomaisille ja viime kädessä avunsaajille (öljyonnettomuuden ollessa kyseessä ympäristölle).

6.4 YMPÄRISTÖVAHINGON SUORITUSKYKY- JA TEHTÄVÄKORTTIEN LAATIMINEN

HAVAINTO: Hankkeen aikana huomattiin, että viranomaisten toimintaohjekorteissa ei välttämättä ole lainkaan mainittu järjestöjä. Tämä liittyy suoraan edellisiin kohtiin eli kun tarpeita eri tehtäviin liittyen ei ole tunnustettu eikä järjestöjen osaamista tunneta, on luonnollista jättää kolmas sektori huomioimatta myös toimintaohjeissa. Järjestöjen suorituskykykortti auttaa hahmottamaan, mitä järjestöt voivat tarjota viranomaisen avuksi ympäristövahinkotilanteessa ja tehtäväkortit puolestaan auttavat vapaaehtoisten rekrytoinnissa ja vastuunjaon selkiyttämässä.

SUOSITUS: Järjestöt laativat yhdessä suorituskykykortin ympäristövahinkoihin liittyen (liite 2). Lisäksi voidaan laatia tehtäväkortit yksittäisiin tehtäviin, joihin järjestöjen apua toivotaan. Näistä korteista ja niiden sisällöstä keskustellaan, niitä muokataan ja niistä viestitään yhteisillä foorumeilla kansallisesti. Järjestöverkosto tai kattojärjestö voi koordinoita tätä(kin) työtä, riippuen miten kolmannen sektorin ja viranomaisten välinen yhteistyö on järjestetty.

6.5 YHTEISEN KOULUTUS- JA HARJOITUSSUUNNITELMAN LUOMINEN

HAVAINTO: Perinteisesti viranomaisilla ja järjestöillä on ollut omat koulutuksensa ja harjoituksensa eikä näitä ole suunniteltu yhdessä. Totuista toimintamalleista pois oppiminen vaatii kenties uudenlaista ajattelua. Yhteisellä koulutus- ja harjoitussuunnitelmalla tarkoitetaan tässä yhteistä aikataulua sekä yksittäisten koulutusten ja harjoitusten tarkempaa suunnittelua yhdessä.

SUOSITUS: Kun viranomaisten tarve ja järjestöjen tuottama vaste (toiminta) siihen on tunnustettu, voidaan luoda yhteinen koulutus- ja harjoitussuunnitelma. Tässä keskeistä on sopia ajoissa, missä, keiden toimesta ja millä aikataululla yhteinen koulutus- ja harjoitussuunnitelma valmistellaan ja missä se puolestaan hyväksytään.

Järjestöt odottavat viranomaiselta vetovastuuta asiassa, koska vapaaehtoiset osallistuvat tehtäviin vain viranomaisen pyynnöstä. Kannattaa miettiä, voisiko joku koulutus, erityisesti johtopaikalla toimimiseen liittyvä, olla yhteinen sekä viranomais- että järjestöosallistujille. Näin saataisiin jo ennen harjoituksia yhteinen termistö käyttöön, ymmärrys toiminnasta ja teoriapohja kohdalleen.

Vetovastuusta voidaan sopia myös tapauskohtaisesti. Järjestöt voivat toki jatkossakin hoitaa koulutukset ja tarvittaessa viranomainen voi pitää jonkin osion koulutuksesta, kuten nyt jo tehdäänkin.

Mikäli yhteistä koulutus- ja harjoitussuunnitelmaa ei laadita, kolmannen sektorin tulee itse hoitaa ensin kansallisesti vapaaehtoistensa perusosaaminen kuntoon, jos viranomaisella on toiveena hyödyntää järjestöjä öljyntorjunnassa.

6.6 KOLMANNEN SEKTORIN OSALLISUUDEN VARMISTAMINEN HARJOITUKSISSA

HAVAINTO: Hankkeen aikana tuli useasti esille, että järjestöt haluaisivat harjoitella enemmän yhdessä viranomaisten kanssa. Osallistuminen

yksittäisten koulutusten ja harjoitusten suunnitteluun sitouttaa kolmannen sektorin toimijoita, olivatpa he sitten työntekijöitä tai vapaaehtoisia, kun he voivat kokea aktiivista ”omistajuutta” kyseisestä tilaisuudesta (mukana laatimassa vs. osallistujana).

SUOSITUS: Harjoituksesta vastaavan viranomaisen tulee koordinoida suunnittelua ja viestiä selkeästi, keitä kolmannen sektorin toimijoita harjoitukseen halutaan mukaan ja missä roolissa. Harjoituksen suunnittelussa olennaista on muotoilla yhteiset harjoitustavoitteet: toki mukana olevilla organisaatioilla voi olla omiakin tavoitteita, mutta niiden tulee sopia yhteen harjoituksen kokonaistavoitteiden kanssa. Harjoituksen kustannuksista kannattaa keskustella avoimesti ja sopia, mikä organisaatio kattaa mitäkin. Viranomaisen tulee laatia, hyväksyttävä ja käydä yhdessä järjestöjen kanssa läpi viestintä- ja turvallisuussuunnitelmat ajoissa ennen harjoitusta.

6.7 ONNISTUNEEN VAPAAEHTOISKOKEMUKSEN TARJOAMINEN

HAVAINTO: Hanketavoitteista vapaaehtoisten määrän kasvattamiseen liittyy erityisesti kysymys: mitä vaaditaan hyvään oppimiskokemukseen ja vapaaehtoisten määrän kasvattamiseen? Tietysti tärkeää on mukava ja hyödyllinen olo: tunne siitä, että tekee jotain tärkeää, oppii uutta, on varustautunut oikein ja tulee kuulluksi ja nähdyksi sekä muuten viihtyy. Nämä ovat lopulta aika yksinkertaisia asioita, mutta jälleen kerran, eivät mitään itsestäänselvyyksiä.

SUOSITUS: Onnistuneen vapaaehtoiskokemuksen tarjoamisessa korostuu viestintä ja turvallisuus. Tilaisuuden järjestäjän tulee ennen harjoitusta viestiä osallistujille, mitä on odotettavissa, miten ja mitkä kulut korvataan, miten varustautua harjoitukseen sekä miten harjoituksen turvallisuudesta on huolehdittu. Turvallisuus on järjestäjän vastuulla, mutta jokaisen osallistujan tulee ymmärtää myös oma osuutensa. Vapaaehtoisille tulee myös kertoa etukäteen, että heitä tullaan käskyttämään ja että heiltä tullaan varmistamaan kysymällä, että käsky on mennyt perille. Harjoituksen aikana tulee toivottaa va-

paaehtoiset tervetulleiksi ja kertoa, mistä on kyse, mitä vapaaehtoisten toivotaan tekevän, käydä vielä läpi turvallisuusasiat ja antaa mahdollisuus kysyä. Harjoituksen aikana erityisesti eri tasoisten johtajien viestinnän onnistuminen kahdensuuntaisesti korostuu entisestään. Odotteluajaksi voi miettiä jotain muuta aiheeseen liittyvää ohjelmaa, jotta odottelu ei aiheuta turhautumista. Harjoituksen jälkeen on tärkeää kiittää ja tuoda viestinnässä esiin vapaaehtoisten roolia.

Näin toimimalla vältetään pettymykset ja passivoituminen sekä mahdollistetaan hyvä kokemus, joka kantautuu aina uusien vapaaehtoisten korviin. Harjoituksessa saa olla myös hauskaa!

6.8 VAPAAEHTOISTEN JOHTAMISTOIMINNAN SUJUVOITTAMINEN

HAVAINTO: Hankkeen suurin anti kansallisesti liittyi vapaaehtoisten johtamistoiminnan sujuvoittamiseen, mihin keskityttiin hankkeen pilot-tialueella Varsinais-Suomessa. Johtamistoimintaan sisältyy vapaaehtoisten tekemän työn johtaminen ja johtamisen mahdollistava esikuntatoiminta eli viesti-, tilannekuva- ja viestintätoiminta. Johtamistoiminta kattaa toimintaan liittyvän hallinnon ja muun johtamisen tukitoiminnan. Lisäksi siihen kuuluu joukkojen perustaminen.

Johtamistoiminta tarvitsee oman johtopaikan ja joukkojen perustaminen perustamiskeskuksen. Vapaaehtoistoiminnan johtaja toimii yhdyshenkilönä vapaaehtoisten ja viranomaisten johtopaikkojen välillä, oli kyse sitten harjoituksesta tai tositilanteesta.

Johtopaikan toimintaan liittyen kerättiin todella paljon yksityiskohtaisia huomioita, joihin ei mennä tässä syvemälle. Muutamia yleisiä asioita on kuitenkin hyvä nostaa tässä esiin, koska ne nousivat kehittämiskohteiksi lähes kaikissa hankkeen aikana pidetyissä harjoituksissa.

SUOSITUKSET:

- 1.) Johtopaikan ja perustamiskeskuksen fyysinen sijainti ja tiloille asetettavat vaatimukset tulee miettiä etukäteen yhdessä

viranomaisen kanssa riippuen siitä, mitä halutaan harjoitella (johtopaikkatoimintaa, vapaaehtoisten vastaanottamista, viestitoimintaa vai näitä kaikkia). Myös lintuhoitoloiden sijainnit ja tiloille asetettavat vaatimukset tulee miettiä etukäteen yhdessä öljyyntyneiden eläinten hoidosta vastaavan organisaation kanssa.

- 2.) Viestintää ja tilannekuvan varmistamiseksi vapaaehtoistoiminnan johtajalla tulee pääsy viranomaisten johtopaikalle ja/tai siellä on nimetty henkilö, jolla on pääsy vapaaehtoisten johtopaikalle.
- 3.) Vapaaehtoisten johtopaikalla kannattaa olla vapaaehtoistoiminnan johtajan lisäksi nimettynä ainakin varajohtaja, viestitoiminnasta vastaava henkilö, tilannekuvaa ylläpitävä henkilö sekä viestinnästä ja hallinnosta sekä muusta tukitoiminnasta vastaavat henkilöt. Tilanteesta riippuen myös kyseisen toimialueen, kuten öljyntorjunnan, asiantuntijan on myös hyvä olla paikalla.
- 4.) Johtopaikan työvuorojen vaihtojen yhteydessä kannattaa kiinnittää huomioita tilannekuvan siirtoon ja siihen liittyvään välineistöön. Vapaaehtoisten johtopaikan lisäksi myös kentällä toimivat järjestöjen edustajat saattavat tarvita pääsyä tilannekuvatyökaluihin, jotta toimintaa pystytään suunnittelemaan. Näistä tarpeista tulee keskustella etukäteen.
- 5.) Johtopaikkatyöskentelyyn kannattaa järjestää oma koulutuksensa siitä kiinnostuneille, mielellään ennen harjoitusta.
- 6.) Johtopaikan tehtäväkortit kannattaa käydä läpi sekä koulutuksessa että harjoituksen alussa, jos sellaiset on tehty.

7 YHTEENVETO: MITÄ HANKKEEN JÄLKEEN?

Olosuhteet huomioon ottaen hankkeen tavoitteiden saavuttamisessa onnistuttiin SPR:n osalta hyvin: vapaaehtoisten määrä kasvoi, pilottialueelle saatiin toimiva vapaaehtoisten johtoryhmä, koulutusta järjestettiin vapaaehtoisille, järjestöjen työntekijöille ja viranomaisille sekä hyviä käytäntöjä jaettiin niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Hienoja saavutuksia olivat erityisesti viranomaisten ja järjestöjen välisen yhteistyön tehostuminen pilottialueella sekä Vapepan keskuustoimikunnan päätös perustaa valtakunnallinen ympäristöönnettomuuksien toimialaryhmä.

Hankepartnerien monimuotoisuus asetti suurimman uhkan toteutukselle, koska lähtötaso ja perustoiminta oli kullakin hyvin erilaista. Kirjavuudesta johtuen myös odotukset hanketta kohtaan olivat kullakin hyvin erilaisia, myös kansallisesti. Samalla monimuotoisuus tarjosi mahdollisuuden sukeltaa toisenlaisiin näkökulmiin, esimerkkinä vaikkapa Liettuan Punaisen Ristin kiinnostus kouluttaa omia vapaaehtoisiaan rantapuhdistukseen osana organisaation valmiutta ja varautumista. Erityisen ilahduttavaa oli huomata Liettuan Punaisen Ristin kansallisen valmiuden kehittyminen hankkeen aikana: vapaaehtoisia koulutettiin ja valmiustiimi perustettiin. Valmiusyhteistyö SPR:n ja Liettuan Punaisen Ristin välillä tulee jatkumaan toisen EU -hankkeen myötä. Toivottavasti myös yhteistyö WWF Suomen ja WWF Latvian välillä jatkuu ja syvenee hankkeen jälkeen.

Koska Suomen 22 pelastuslaitosta toimivat itsenäisesti sisäministeriön alaisuudessa, käytännöt vaihtelevat eri alueilla. Sama koskee kolmatta sektoria: käytännöt vaihtelevat myös SPR:n 12 piirin alueilla viranomaisesta ja henkilökohtaisista suhteista riippuen. Vuonna 2021 työnsä aloittanut öljy- ja aluskemikaalivahinkojen neuvottelukunta on ylätason strateginen neuvotteluelin, jossa eri toimijat tuovat keskusteluun sektorinsa näkökulmat. Neuvottelukunta tukee toimivaltaisia viranomaisia, tässä tapauksessa Suomessa siis sisäministeriötä ja rajavartiolaitosta.

Suomessa tarvittaisiin neuvottelukunnan lisäksi muu valtakunnallinen taho, joka koordinoi aiheeseen liittyviä koulutuksia ja harjoituksia käytännössä. Osa koulutuksista ja harjoituksista,

erityisesti johtamistoiminnan osalta, voisi olla suunnattu yhteisesti kolmannen sektorin ja viranomaisten edustajille. Vapepan suorituskyky- ja tehtäväkortit auttavat selkiyttämään järjestöjen tuottamaa vastetta sekä viranomaisten suuntaan että vapaaehtoisille itselleen. Aiemmin tehtyjen materiaalien jakaminen ja jalkautus käytäntöön jatkuu.

Hankesuunnitelmaan on kirjattu tulosten hyödyntämisen osalta, että hankkeen jälkeen pilottialueella kehitettyä toimintamallia viedään kansallisesti muille alueille, järjestöjen tehtäväkohtaisten koulutusten järjestämistä jatketaan, toimintamalli ja hyvät käytännöt sisällytetään Vapepa-verkoston koulutusjärjestelmään ja mallia hyödynnetään myös muissa laajoissa ja pitkäkestoisissa onnettomuuksissa. Näin on jo tapahtunut, työ jatkuu osana kunkin normaalia tehtävänkuvaa ja jokainen voi osaltaan miettiä, miten edistää raportin suosituksia omassa työssään. Esimerkiksi hankkeessa luotu ensiapu- ja öljyntorjuntapaketti jalkautetaan ensi vuoden alussa SPR:n kouluttajapäivillä pilottialueen kouluttajien toimesta valtakunnallisesti, jotta WWF voi pyytää kouluttajia jatkossakin vastaamaan ensiapukoulutuksesta vapaaehtoisilleen harjoituksissa.

Kolmannen sektorin henkilökunnan ja vapaaehtoisten motivointi koulutuksiin ja harjoituksiin edellyttää paitsi resursseja niin myös alueen pelastusviranomaisilta aitoa kiinnostusta järjestöjen osaamisen hyödyntämiseen ja halua osaltaan kertoa odotuksistaan järjestöjen työntekijöille. Toisinpäin myös järjestöjen pitää olla itse aktiivisia osaamisensa markkinoimisessa viranomaisten suuntaan – ei voi tilata sellaista, minkä olemassaolosta ei edes tiedä. Pilottialueen hyvät kokemukset hankkeen aikana kannustavat molemminpuoliseen aktiivisuuteen.

Hanke on tuonut Itämeren ympärysvaltioiden viranomaisille ja järjestöille ymmärrystä siitä, että vapaaehtoisia tarvitaan laajassa öljyntorjuntaoperaatiossa monenlaisiin tehtäviin. Mitä selkeämmin nämä tehtävät ja niihin tarvittava koulutus on määritelty ja organisoitu, sitä paremmin tehtävät pystytään tositilanteessa hoitamaan. Kaikkien apua ja panosta tarvitaan!

LIITE 1

TAULUKKO 1. OIL SPILL -HANKKEEN KOHDERYHMIEN TAVOITTAMINEN 2019-2021

Koulutukset	Paikka	Ajankohta	Vapaaehtoiset	Järjestöyöntekijät	Viranomaiset	Yhteensä
Vapepan peruskurssi	Teams	15.12.2020	30	4	0	34
Vapepan ryhmänjohtajakoulutus	Teams	2. ja 4.2.2021	27	2	0	29
Vapepan ryhmänjohtajakoulutus	Teams	13. ja 15.4.2021	23	2	0	25
Vapepan joukkueenjohtajakoulutus	Oulu, FI	16.-17.11.2019	11	5	2	18
Vapepan joukkueenjohtajakoulutus	Teams	6.5. & 12.5.2020	33	4	0	37
Järjestöjen työntekijöiden öt-koulutus	Teams	1.12.2020	0	30	2	32
Vapepa-johtajien täydennyskoulutus	Teams	6.2.2021	28	3	0	31
Vapepa-johtajien täydennyskoulutus	Teams	13.3.2021	29	3	0	32
WWF:n kouluttajakoulutus osat I&II	Teams	5.-6.9. & 8.-22.10.2020	13	4	0	17
Teams-koulutus vapaaehtoisille	Teams	19.10.2020	9	3	0	12
Vapepan rj-koulut. kouluttajakoulutus	Teams	9. & 16.11.2020	39	2	0	41
Yhteensä			242	62	4	308

Harjoitukset	Paikka	Ajankohta	Vapaaehtoiset	Järjestöyöntekijät	Viranomaiset	Yhteensä
Johtopaikan karttarajoitus	Naantali, FI	8.3.2020	17	4	3	24
SPR:n Oulun piirin valmiusharjoitus	Teams	27.3.2021	52	13	0	65
Vellamo-harjoitus	Turku, FI	3.-8.5.2021	17	5	36	58
Balex Delta -harjoitus	Kotka, FI	24.-25.8.2021	79	7	452	538
Yhteensä			165	29	491	685

Yhteistyöryhmät ja tapaamiset	Paikka	Ajankohta	Vapaaehtoiset	Järjestöyöntekijät	Viranomaiset	Yhteensä
OIL SPILL -hankkeen asiantuntijaryhmä	Turku, FI	6.3.2019	0	7	1	8
Vapepan öljyntorj. yhteistyöryhmä	Oulu, FI	14.3.2019	6	3	4	13
OIL SPILL -hankkeen asiantuntijaryhmä	Helsinki, FI	14.5.2019	0	8	1	9
Vapepan öljyntorj. yhteistyöryhmä	Oulu, FI	6.6.2019	7	2	2	11
OIL SPILL -hankkeen asiantuntijaryhmä	Turku, FI	28.8.2019	0	4	2	6
Keskustelutilaisuus	Oulu, FI	9.10.2019	7	3	4	14
Vapepan öljyntorj. yhteistyöryhmä	Turku, FI	6.3.2019	6	3	1	10
Vapepan öljyntorj. yhteistyöryhmä	Turku, FI	18.6.2019	6	3	1	10
Keskustelutilaisuus	Turku, FI	28.5.2019	0	11	8	19
Vapepan öljyntorj. yhteistyöryhmä	Turku, FI	28.8.2019	8	3	1	12
OIL SPILL -hankkeen asiantuntijaryhmä	Helsinki, FI	25.11.2019	0	6	1	7
Keskustelutilaisuus	Helsinki, FI	26.11.2019	0	5	14	19
Vapepan öljyntorj. yhteistyöryhmä	Turku, FI	27.11.2019	6	2	0	8
OIL SPILL -hankkeen asiantuntijaryhmä	Teams	17.12.2019	0	6	1	7
OIL SPILL -hankkeen asiantuntijaryhmä	Teams	27.1.2020	0	6	1	7
Vapepan öljyntorj. yhteistyöryhmä	Turku, FI	29.1.2020	3	4	0	7
OIL SPILL -hankkeen asiantuntijaryhmä	Teams	16.3.2020	0	6	2	8
OIL SPILL -hankkeen asiantuntijaryhmä	Teams	22.4.2020	0	6	1	7
OIL SPILL -hankkeen asiantuntijaryhmä	Teams	19.5.2020	0	6	2	8
OIL SPILL -hankkeen asiantuntijaryhmä	Teams	25.8.2020	0	6	0	6
OIL SPILL -hankkeen asiantuntijaryhmä	Teams	1.10.2020	0	7	1	8
OIL SPILL -hankkeen asiantuntijaryhmä	Teams	19.11.2020	0	8	1	9
Vapepan öljyntorj. yhteistyöryhmä	Teams	4.1.2021	8	5	0	13
OIL SPILL -hankkeen asiantuntijaryhmä	Teams	14.1.2021	0	5	1	6
Vapepan öljyntorj. yhteistyöryhmä	Teams	9.3.2021	5	5	0	10
Vapepan öljyntorj. yhteistyöryhmä	Teams	7.4.2021	5	5	0	10
OIL SPILL -hankkeen asiantuntijaryhmä	Teams	20.4.2021	0	6	1	7
OIL SPILL -hankkeen asiantuntijaryhmä	Teams	18.5.2021	0	8	1	9
OIL SPILL -hankkeen asiantuntijaryhmä	Teams	2.9.2021	0	7	2	9
OIL SPILL -hankkeen asiantuntijaryhmä	Teams	20.9.2021	0	8	1	9
OIL SPILL -hankkeen asiantuntijaryhmä	Teams	25.10.2021	0	7	2	9
OIL SPILL -hankkeen asiantuntijaryhmä	Teams	7.12.2021	0	7	1	8
Yhteensä			67	178	58	303

Kv-webinaarit ja -kokoukset	Paikka	Ajankohta	Vapaaehtoiset	Järjestöyöntekijät	Viranomaiset	Yhteensä
WWF Suomen esittely Latvian vapaaeht.	Teams	15.12.2020	22	2	1	25
Vapepan esittely Liettuan viranomaisille	Teams	22.1.2021	0	3	2	5
Volunteer management in oil spills	Teams	3.2.2021	34	16	7	57
Oiled wildlife response	Teams	31.3.2021	18	16	4	38
GoA3.3 Monthly meeting	Teams	2.10.2020	0	3	0	3
GoA3.3 Monthly meeting	Teams	6.11.2020	0	4	0	4
GoA3.3 Monthly meeting	Teams	4.12.2020	0	4	0	4
GoA3.3 Monthly meeting	Teams	18.12.2020	0	3	0	3
GoA3.3 Monthly meeting	Teams	8.1.2021	0	5	0	5
GoA3.3 Monthly meeting	Teams	26.1.2021	0	6	0	6
GoA3.3 Monthly meeting	Teams	4.3.2021	0	7	0	7
GoA3.3 Monthly meeting	Teams	12.4.2021	0	5	0	5
GoA3.3 Monthly meeting	Teams	10.5.2021	0	5	0	5
GoA3.3 Monthly meeting	Teams	14.6.2021	0	3	0	3
GoA3.3 Monthly meeting	Teams	6.9.2021	0	3	0	3
GoA3.3 Monthly meeting	Teams	4.10.2021	0	4	0	4
Liettuan ja Tanskan edustajien vierailu	Helsinki	25.11.2021	3	7	0	10
Yhteensä			77	96	14	187

YMPÄRISTÖVAHINKOJEN TORJUNTAAN OSALLISTUMINEN

KÄYNNISTYSVIIVE 3 TUNTIA – 2 VUOROKAUTTA

SUUNNITELTU KÄYTETTÄVYYS

Vapaaehtoiset ovat käytettävissä esimerkiksi öljyvahinkojen torjunnassa avustamiseen rannoilla ja matalilla vesillä:

- Vapaaehtoiset pystyvät tiedustelemaan rantojen öljyyntymisen astetta ja kartoittamaan öljyyntyneiden eläinten määrää.
- Öljyyntyneet linnut voidaan kerätä ja puhdistaa arvion perusteella.
- Rantaan tullut öljy voidaan kerätä.

KYVYKKYYDET ALUSSA

Toiminto	Käynnistysviive
Rantatiedustelu Kansalaisneuvonta	3h, vähintään 2 partiota (yhteensä 6 henkilöä)
Rantaöljyntorjunta	12h, vähintään yksi ryhmä (10 henkilöä) 24h, yksi joukkue (yhteensä 31 henkilöä 3 ryhmässä)
Lintujen käsittely ja puhdistus	12h, vähintään yksi käsittelyryhmä (10 henkilöä) 24h-48h, puhdistamo riippuen sijainnista (10 henkilöä)

Toimintaa voidaan jatkaa 16 tuntia vuorokaudessa enintään 7 vuorokauden ajan.

Vapepa-verkosto johtaa toimintaansa ja organisoii tarvittaessa oman huoltonsa. Verkosto huolehtii jatkuvuuden hallinnasta yllä olevan taulukon mukaisesti.

VAATIMUKSET TILAAJALLE

- **Kokoontumispaikan osoittaminen (kokoontumistila ja pysäköintitila)**
- **Perustamiskeskuksen osoittaminen (kokoontumistila, varastotila ja pysäköintitila)**
- **Kuljetukset kokoontumispaikan, perustamiskeskuksen ja toiminta-alueen välillä**
- **Yhteyshenkilö + viestiperusteet**
- Johtopaikan osoittaminen (10-15 hlö neuvottelutila, internet-liittymä, minimissään mobiiliverkko-kuuluvuus)
- Suorista kustannuksista vastaaminen (mm. suojaimet, muonitus, kuljetukset)
- Toiminta-alueen saniteettihuollon ja sisäisten kuljetusten järjestäminen
- Majoituspaikan osoittaminen

RATKAISTAVAT ASIAT

- Varusteiden ja välineiden hankinta
- Vapaaehtoisten vakuutusurva
- Työnantajuus mikäli tilanne jatkuu pitkään

HENKILÖSTÖ (KOKONAISUUS)

Rantatiedustelujoukkue (yhteensä 25 henkilöä 4 ryhmässä), joukkueita tyypillisesti 1-4 kpl
Rantaöljyntorjuntajoukkue (yhteensä 51 henkilöä 4 ryhmässä), joukkueita tyypillisesti 1-4 kpl
Lintujen käsittely- ja puhdistusjoukkue (yhteensä 21 henkilöä 2 ryhmässä)
Johtopaikka, perustaminen, huolto ja varustehuolto tilanteen laajuuden mukaisesti

VARUSTUS

- Henkilökohtaiset suojarusteet rantatoimintaan ensimmäiseksi 3 työpäiväksi
- Keräysvälineet ensimmäiseksi työpäiväksi

KYVYKKYYS ON SAATAVILLA

Varsinais-Suomessa

This document is published under the OIL SPILL project that is co-funded by the Interreg Baltic Sea Region programme of the European Union.

Visit OIL SPILL website:

blogit.utu.fi/oilspill

Follow OIL SPILL on Twitter:

[@oilspillproject](https://twitter.com/oilspillproject)